

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra západoevropských studií

Marek Boháč

**Unie pro Středomoří: Francie jako iniciátor
nového projektu**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Marek Boháč**

Vedoucí práce: **Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

BOHÁČ, Marek. *Unie pro Středomoří: Francie jako iniciátor nového projektu*. Praha, 2012. 61 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce „Unie pro Středomoří: Francie jako iniciátor nového projektu“ pojednává o tématu nového projektu francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho, který se zabývá problematikou vzájemných vztahů zemí v oblasti Středomořího moře. Práce zachycuje období od první Sarkozyho zmínky ohledně jeho nové iniciativy z Toulonu v únoru 2007 až po oficiální započetí procesu v červenci 2008, přičemž pro kompletnost tematiky je zmíněn i předchozí vývoj evropských a francouzských politik k regionu Středomoří.

Předkládaná práce poukazuje na zásadní roli Francie ve vytváření koncepce projektu Unie pro Středomoří, kdy jejím hlavním cílem je odůvodnit jednání a postoje Francie, v čele s Nicolasem Sarkozym. Tyto cíle jsou zjišťovány především prostřednictvím analýzy Sarkozyho oficiálních veřejných vystoupení. Dále pak se práce snaží najít odpověď na otázku, zdali se Sarkozymu podařilo prosadit původní formu projektu, a jakou roli hrály na jeho finální podobě ostatní zainteresované státy spolu s orgány Evropské unie.

Abstract

Thesis „Union for the Mediterranean: France as an initiator of a new project“ deals with the subject of a new project of the French President Nicolas Sarkozy, which concerns an issue of mutual relations among the states in the area of the Mediterranean Sea. This work describes a period of time beginning with the first Sarkozy's notice about his new initiative in Toulon in February 2007 and ending with the official start of

the process in July 2008. For the completeness of the theme, it includes previous attempts of both European and French policy in this region as well.

Presented work highlights a major role of France in the building up of the concept of the project Union for the Mediterranean, when the main objective is to give reasons to actions and attitude of France, represented by Nicolas Sarkozy. These aims are primarily found out on the bases of the analysis of official speeches given by Sarkozy. Furthermore, this work strives to answer the question, whether Sarkozy managed to push through his proposal the way he wanted, and how other states and organs of the EU influenced the final version of this project.

Klíčová slova

Unie pro Středomoří, Barcelonský proces, Evropská unie, Francie, Středomoří, Nicolas Sarkozy, francouzská politika, integrace

Keywords

Union for the Mediterranean, Barcelona process, European Union, France, Mediterranean, Nicolas Sarkozy, French policy, integration

Rozsah práce: 82 934 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 16. 5. 2012

Marek Boháč

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Elišce Tomalové, Ph.D. za vedení práce a za podnětné připomínky a rady týkající se jejího zpracování.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Marek Boháč
E-mail:	bohac-m@seznam.cz
Semestr:	LS
Akademický rok:	2010/2011
Název práce:	Unie pro Středomoří: Francie jako iniciátor nového projektu
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):	LS 2011/2012
Vedoucí bakalářského semináře:	Doc. PhDr. Jiří Vykoukal, CSc.
Vedoucí práce (není povinné):	Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):	Unie pro Středomoří je v české odborné literatuře opomíjeným tématem. Prakticky neexistuje jakákoli rozsáhlejší studie, která by se zkoumaným předmětem zabývala. Přitom v souvislosti s rozvojem v oblasti evropských a francouzských vztahů na mezinárodním poli je výhledově oblast Afriky regionem, který by mohl v budoucnu hrát velmi důležitou spojeneckou roli.
Předpokládaný cíl (5 řádek):	Cílem mojí práce poukázat na důležitost role Francie při vzniku UpS, zejména pak na změny v rámci fungování a budoucím směřování UpS, se kterými Francie přišla. Budu hledat odpovědi na otázku, zdali se Francií upravený projekt dokázal prosadit v té formě, v jaké jej Francie původně zamýšlela, co úpravami a následnou iniciativou sledovala.
Základní charakteristika tématu (10 řádek):	Francie má v oblasti jihovýchodní oblasti Středomoří zásadní postavení již několik desítek let. S příchodem nového tisíciletí však přicházejí nové výzvy, jimž Francie musí v tomto regionu čelit. V rychle se rozvíjejícím světě, kdy jedním z hlavních úkolů států je zejména udržet bezpečnost a prosperitu, se mezi severní částí Středomoří - Evropou a jihovýchodní částí - severní Afrikou a Blízkým východem začínají objevovat velké rozdíly v ekonomické sféře a stejně tak roste odcizení mezi jednotlivými kulturami a náboženstvími. Z tohoto důvodu evropské státy přicházejí s různými projekty, které by přispěly k větší regionální integraci a vzájemnému pochopení problémů obou oblastí. S jedním z nich přišel v roce 2007 kandidát na francouzského prezidenta Nicolas Sarkozy. Jeho projekt, tzv. Středomořská unie (později Unie pro Středomoří) se stal jedním z hlavních bodů jeho působení v pozici prezidenta republiky.
Předpokládaná struktura práce (10 řádek):	Práce se bude v první části zabírat stručným představením tématu, historickými souvislostmi ohledně samotných počátků UpS. V krátkosti představím, o co v Barcelonské deklaraci a při vzniku Barcelonského procesu v roce 1995 šlo, přičemž si zakládající listinu porovnáme s pětiletým pracovním programem vydaným k 10. výročí Barcelonského procesu z roku 2005. V druhé části budeme analyzovat francouzský postoj od roku 2005 do konce roku 2008, kdy budou hlavními prameny výstupy prezidenta Nicolase Sarkozyho v Tulonu 7. 2. 2007 a Tangers 23. 10. 2007 a Informační zpráva francouzského Národního shromáždění. Poslední část se bude věnovat reakcemi EU a ostatních států UpS na francouzská prohlášení,

příčemž bude následovat analýza evropských dokumentů z pohledu Francie – zdali byly splněny a přijaty návrhy Francie, či ne.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

BOMBIN, Jean, L'Arc Latin en Miroir de l'Union pour la Méditerranée (Toulon: Les Presses du Midi, 2008), 321 stran.

DOTOLI, Giovanni, L'Union pour la Méditerranée: Origines et Perspectives d'un Processus (Paříž: Mémoires du Sud, 2010), 239 stran.

DUPUY, Emmanuel, "Réconstruire une Méditerranée plurielle", Études Géopolitiques 9, č. 2 (2008): 23-48.

FARRUGIA, Kristina, The Union for the Mediterranean: Building upon the Euro-Mediterranean Partnership and European Neighbourhood Policy (Saarbrücken: LAP LAMBERT, 2010), 80 stran.

KHADER, Bichara, L'Europe pour la Méditerranée: De Barcelone à Barcelone (1995-2008) (Paříž: L'Harmattan, 2009), 258 stran.

MOISSERON, Jean-Yves, "Du Processus de Barcelone à l'Union pour la Méditerranée: Une gouvernance introuvable", Géostratégiques, č. 21 (listopad 2008): 145-160.

TROUDI, Mohamed Fadhel, "l'Union pour la Méditerranée: Le rêve et la réalité", Géostratégiques, č. 21 (listopad 2008): 207-228.

Nicolas Sarkozy, Discours à Toulon (07/02/07), Discours 2007: Les discours des presidentiables,

<http://sites.univ-provence.fr/veronis/Discours2007/transcript.php?n=Sarkozy&p=2007-02-07>.

Rapport d'information sur le thème "Comment construire l'Union méditerranéenne?", N 449 - Rapport d'information de MM. Renaud Muselier,

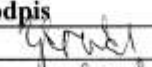
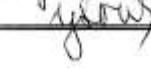
<http://www.assemblee-nationale.fr/13/rap-info/i0449.asp>.

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 5. června 2008 o Unii pro Středomoří, Přijaté texty-čtvrtek, 5. června 2008-Unie pro Středomoří,

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0257+0+DOC+XML+V0//CS>.

Podpis studenta a datum

10. 6. 2011

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře	10. 6. 2011	
Garant oboru	10. 6. 2011	

Obsah

1. Úvod.....	9
1.1. Představení tématu	9
1.2. Cíle práce	10
1.3. Metodologie	10
1.4. Literatura	11
1.5. Struktura.....	13
2. Politika a zájmy Evropských společenství a Francie ve Středomoří	14
2.1. Středomořský region	14
2.2. Francie ve Středomoří	15
2.3. Evropa ve Středomoří.....	17
3. Francie v Barcelonském procesu	18
3.1. Koncept Barcelonského procesu.....	18
3.2. Role a postavení Francie v rámci Barcelonského procesu	20
3.3. Nedostatky a kritika Barcelonského procesu	22
3.4. Evropská politika sousedství (EPS).....	24
3.5. Desetileté výročí Barcelonského procesu	25
4. Francie jako iniciátor nového projektu	27
4.1. Francouzská zahraniční politika v roce 2007.....	27
4.2. Toulonský projev.....	30
4.3. Tangerský projev.....	33
4.4. Zpráva Národního shromáždění.....	34
4.4.1. Partnerské státy.....	34
4.4.2. Evropská unie	37
4.4.3. Institucionální zřízení	39
5. Zahraniční reakce	39
5.1. Římská výzva (l'Appel de Rome)	39
5.2. Postoj zemí jihovýchodního Středomoří.....	40
5.2.1. Maroko a Tunisko.....	40
5.2.2. Alžírsko a Libye	41
5.3. Problematika německého postoje	42
5.4. Pozměňující návrh Evropské komise.....	45
6. Závěr	49
Summary.....	51
Použitá literatura	53

1. Úvod

1.1. Představení tématu

Státy v oblasti Středomoří¹ byly již od nejstarších civilizací vzájemně propojeny. Velký počet zemí, které se dnes na březích Středoziemního moře nacházejí, byly v určitých etapách dějin sdruženy i v jednotné celky, které zabíraly i celou oblast Středomoří (Říše římská). Náboženská a kulturní různorodost regionu ale nakonec dala za vznik desítkám států, které přesto stále musejí v dnešním světě do určité míry spolupracovat. Po vyřešení vnitřních evropských problémů 1. poloviny 20. století se zájem jednotlivých států severního Středomoří začal opět obracet vně evropských hranic. V důsledku geografické blízkosti, která měla mimo jiné za následek úzké obchodní kontakty, byla a je oblast ostatního Středoziemního moře pro jihoevropské státy klíčová. V důsledku ekonomického růstu států jižní Evropy, a tím pádem rozevíráním ekonomických nůžek mezi prosperujícím severem a chudým jihovýchodem Středomoří, vznikají nové problémy, které se musejí v tomto regionu pro jeho klidnější budoucnost vyřešit. Jelikož dva evropské středomořské státy byly zakládajícími členy nových Evropských společenství (ES), byla od té doby jedním z cílů zahraniční politiky ES i spolupráce se zeměmi jihovýchodního Středomoří. Vývoj gradoval v roce 1995 zavedením Euro-středomořského partnerství (označováno také jako Barcelonský proces). V následujících letech pak vznikla vedle Barcelonského procesu další evropská iniciativa zaměřující se mimo jiné také na oblast Středomoří – Evropská politika sousedství. Stejně tak se vytvořilo několik finančních nástrojů a investičních programů (např. Euromed Heritage Programme), které mají pomoci méně rozvinutým zemím oblasti v jejich rychlejším rozvoji.

Nejnovějším integračním nástrojem vzešlým z Evropské unie (EU) v tomto regionu se stal projekt Unie pro Středomoří, který byl oficiálně spuštěn v červenci roku 2008.

---

¹ Ve své práci budu používat pojem Středomoří pro oblast celé středomořské kotliny, tj. pro všechny pobřežní státy Středoziemního moře. Rozdělení této oblasti bude v mé práci následující:

- a) Země severního Středomoří (Francie, Itálie, Portugalsko, Řecko, Španělsko)
- b) Země jižního Středomoří (Alžírsko, Libye, Maroko, Tunisko)
- c) Země východního Středomoří (Egypt, Izrael, Jordánsko, Kypr, Libanon, Malta, Palestinské autonomní území, Sýrie, Turecko)

Budu-li zmiňovat oblast jihovýchodního Středomoří, jedná se o všechny neevropské státy Středomoří včetně Turecka.

Ten měl přinést nový impulz skomírajícímu Barcelonskému procesu, na který navazuje, přičemž se snaží pokračovat v prohlubování vzájemné komunikace a integrace mezi všemi zainteresovanými zeměmi.

Francie patří mezi nejdůležitější aktéry v projektech v tomto regionu. Je to dáno zejména historickými souvislostmi, kdy i v průběhu relativně menšího zájmu o tuto oblast Francie se zeměmi jihovýchodního Středomoří neustále udržovala velmi úzký kontakt. Z tohoto důvodu má ve zmíněných zemích mnoho ekonomických zájmů a velmi pozorně sleduje jejich vývoj a vnitřní situaci. Jelikož ve Francii žije velké množství přistěhovalců pocházejících z právě z této oblasti - nemluvě o velkém počtu Francouzů, kteří mají kořeny právě v zemích jihovýchodního Středomoří, a jsou v kontaktu s těmito zeměmi -, hraje politika směrem k tomuto regionu zásadní roli ve francouzské zahraniční politice.

1.2. Cíle práce

Hlavním cílem předkládané práce je poukázat na roli Francie při vytváření koncepce fungování nového projektu Unie pro Středomoří. Práce vychází z předpokladu, že Francie byla jeho hlavním iniciátorem, a tudíž se do hloubky zabývá spíše záležitostmi okolo vzniku a průběhu utváření podoby Unie pro Středomoří. Základní otázky, které v této spojitosti moje práce zkoumá a dává si za cíl zodpovědět, jsou následující: Jaké byly ze strany Francie, respektive Nicolase Sarkozyho důvody pro vytvoření nového projektu? Co bylo cílem Sarkozyho jednání? Podařilo se prosadit projekt v té formě, ve které byl původně Sarkozym zamýšlen? Jakou roli hrály v celém procesu orgány Evropské unie a ostatní státy?

1.3. Metodologie

Pro účely této práce bude použita kvalitativní metoda analýzy, jež bude obsahovat komparativní prvky. V první řadě se bude jednat o kvalitativní analýzu jednání a postojů Francie v procesu utváření nové politiky vzhledem k zemím na pobřeží Středozemního moře. Pro úplnou kompletnost a pochopení situace, ve které se celý proces nacházel na počátku sledovaného období od roku 2007, provedu analýzu a porovnání zakládající listiny Barcelonského procesu – tzv. Barcelonské deklarace, s pětiletým pracovním plánem, který byl vydán k desetiletému výročí Barcelonského procesu. Tento bod jasně ukáže, jaký posun se za deset let budování evropské politiky k partnerským zemím Středomoří udál, a do jaké míry byly naplněny vytýčené cíle.

V další části se dostanu k samotné analýze a porovnání projevů i oficiálních prohlášení Nicolase Sarkozyho k novému projektu Středomořské unie, respektive k Unii pro Středomoří. Ty nám v kontextu Barcelonského procesu ukážou, na co přesně se snažil Sarkozy upozornit, a co chtěl v rámci této politiky změnit. Následný rozbor oficiálních dokumentů vydaných Evropskou komisí, spolu s reakcemi hlavních představitelů států, kterých se nový projekt týká, poskytne informace podstatné pro celkový obraz zkoumané problematiky.

1.4. Literatura

Primárními zdroji informací pro tuto práci jsou v první řadě oficiální listiny a deklarace vydané k příležitosti započetí jednotlivých procesů. Jedná se tak především o Barcelonskou deklaraci z roku 1995, pětiletý pracovní plán z roku 2005, zpráva Evropské komise pro Evropský parlament a Evropskou radu ohledně Barcelonského procesu: Unie pro Středomoří či společné prohlášení vrcholné schůzky Paříž pro Středomoří z roku 2008. Tyto dokumenty nám poskytnou základní informace o dané problematice, a zároveň ukážou, jakým způsobem se změnily strategické cíle zmíněných projektů. Dalšími důležitými primárními zdroji jsou oficiální proslovy a záznamy z tiskových konferencí Nicolase Sarkozyho. Ty, spolu s např. záznamem z 15. Konference velvyslanců, zprávy Národního shromáždění či Avicennské zprávy, jsou hlavními ukazateli francouzského postoje. Jelikož se jedná o výstupy, které mají mezi sebou určitý časový odstup, je možné na nich velmi jasně rozeznat změny, kterými procházela rétorika samotného prezidenta i jeho nejbližšího politického okolí. Pro celkový obraz je nezbytné doplnit primární zdroje i o další stranu, jež hraje více než důležitou roli. Postavení orgánů Evropské unie v projektu Unie pro Středomoří je klíčové, neboť jejich rozhodnutí do velké míry ovlivňovala jednání zainteresovaných stran. Stanoviska orgánů EU jsou obsažena v jednotlivých zprávách Evropské komise o stavu projektu, rezolucích Evropského parlamentu a závěrečných ustanovení Evropské rady vydaných k této problematice.

Co se sekundární literatury týče, tu tvoří především odborné publikace, studie, práce a články expertů na středomořský region. V první řadě se jedná o knihy, které určitým způsobem mapují historii evropské a francouzské přítomnosti ve Středomoří od úplných počátků, kdy chtějí zachytit především komplikovanost této problematiky (např. Fernand Braudel – *Les mémoires de la Méditerranée*, Giovanni Dotoli – *L'Union pour*

la Méditerranée: Origines et perspectives d'un processus, Jean Bombin – L'arc latin en miroir de l'Union pour la Méditerranée). Podstatné jsou také práce, které zkoumají průběh evropských a francouzských snah o započítání integrace v oblasti Středozeří (např. Bichara Khader – L'Europe pour la Méditerranée). Přinášejí nejenom informace o samotných evropských aktivitách ve Středozeří, ale poskytují i další údaje ohledně např. migrace či ekonomické situace v oblasti. Nezbytnou součástí sekundární literatury tvoří i odborné články z tištěných zahraničních časopisů, jež věnují pozornost situace ve Středomoří (Études Géopolitiques, Géoéconomie, Géostratégiques). Stejným způsobem jsou pro moji práci důležité jednotlivé studie expertů, které byly vypracovány v rámci různých období vývoje zkoumaného tématu (např. Ahmed Ounaies - L'Union pour la Méditerranée: Avatar d'une communauté méditerranéenne, Dorothee Schmid - Du processus cle Barcelone à l'Union pour la Méditerranée: changement de nom ou de fond?, Michael Emerson - Making sense of Sarkozy's Union for the Mediterranean) Významný je i časový odstup mezi jednotlivými analýzami autorů, který poskytuje důležité informace ohledně hodnocení vývoje debaty.

Tyto práce budou doplněny jednotlivými zprávami především z francouzských deníků (Le Monde, Le Figaro).

Česká literatura se dané problematice věnuje jen velmi okrajově, kdy se Barcelonský proces většinou zmiňuje např. v kontextu evropské zahraniční politiky vzhledem ke Středomoří. V tomto případě jde zejména o vysokoškolské kvalifikační práce (např. Tereza Vodová - Společná strategie Afriky a EU²). Co se týče příspěvků od českých expertů, o postavení a roli Francie v procesu vytváření Unie pro Středomoří či o celkově tématu Unie pro Středomoří se i z důvodu geografické vzdálenosti regionu moc nepíše. Jedinými výjimkami jsou kratší práce např. Václava Nekvapila – Unie pro Středomoří, nebo Jaroslava Bureše, který je hlavním koordinátorem české sítě Eurostředomořské Nadace Anny Lindhové pro dialog kultur. Ty se ale věnují tématice pouze velmi zběžně (Nekvapil) či se zaměřují spíše na specifické problémy zemí jižního Středomoří nežli projektu Unie pro Středomoří samotnému (Bureš).

---

² Tereza Vodová. *Společná strategie Afriky a EU – Komparace s jinými partnerstvími EU s africkými státy a příčiny přijetí*. (Praha: Karlova Univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra mezinárodních vztahů, 2012), 92 s.

1.5. Struktura

První část mé práce poukáže na historicko-politické pozadí problematiky oblasti Středomoří, které je důležité pro celkový obraz vytváření vztahů mezi severní a jihovýchodní částí této oblasti. Dále pak ve zkratce představím historii evropské zahraniční politiky k tomuto regionu s důrazem na francouzskou přítomnost v regionu, přičemž hlavním bodem, kterému se budu důkladněji věnovat, je Barcelonský proces a následné evropské iniciativy zacílené na Středomoří. Jelikož má práce chce zachytit především roli Francie v celém procesu vedoucím k vytvoření Unie pro Středomoří, budu se snažit i v těchto úplných počátcích najít francouzskou stopu.

Tento historický kontext chce položit základy pro druhou, hlavní část mé práce, která bude zkoumat problematiku myšlenky vybudování nového projektu Unie pro Středomoří. Zásadní roli zde hraje osoba prezidenta Sarkozyho, který s novou iniciativou přichází. Pokusím se přijít na to, jaké změny představoval Sarkozyho návrh v porovnání s ostatními evropskými projekty, a jaké vlastně byly důvody pro změny ve francouzské politice ke Středozeví. Důraz bude kladen na časový úsek od prvních zmínek o novém projektu, kdy budu sledovat období od projevu v Toulonu ze 7. 2. 2007 do konce roku 2007 – tedy do první větší „intervence“ ze strany politických oponentů projektu. Právě třetí část práce ukáže, jakým způsobem reagoval největší kritik Sarkozyho projektu – Německo, Evropská komise a ostatní potenciální členové nového projektu Unie pro Středomoří. Z pohledu časového vymezení tohoto oddílu se bude jednat o konec roku 2007 a rok 2008, kdy posledním oficiálním výstupem bude společné prohlášení vrcholné schůzky Paříž pro Středomoří z 13. července 2008.

2. Politika a zájmy Evropských společenství a Francie ve Středomoří

2.1. Středomořský region

Specifická geografická poloha přisuzuje Střezozemnímu moři zásadní strategické postavení. Nachází se na místě, na kterém se stýkají tři kontinenty – Afrika, Asie a Evropa. Stejně tak je tato oblast kolébkou tří světových náboženství – islámu, křesťanství a židovství. I kvůli těmto faktorům má středomořská kotlina velmi bohatou ale i pohnutou historii. Ideální podnebné podmínky daly za vznik hned několika civilizacím, které nejen že určovaly po tisíce let vývoj teritoria, ale do značné míry ovlivnily i dnešní tvář oblasti Střezozemního moře. Právě nejspecifičtější charakteristikou středomořské oblasti je velký počet národů, které se v dané oblasti usídlily. Všechny velké civilizace však ovládaly prostor Střezozemního moře pouze po omezenou dobu. Dříve či později byla jejich nadvláda konfrontována s minimálně stejně vyspělými protivníky, kteří si také nárokovali výsostní postavení v regionu. Středomořská kotlina není svou rozlohou nijak malé území, vezmeme-li ale v potaz velké množství národů, které o tuto oblast bojovalo, docházelo v historii k tomu, že se jedna civilizace stala součástí jiné. Do těsného kontaktu se tak dostávaly v mnoha ohledech nesourodé společnosti, kde spolu museli žít lidé, jež zastávali úplně jiné životní hodnoty. Toto zmíněné „prolínání kultur“ mělo za následek paradox, který plně vystihují slova Giovaniniho Dotoliho:

„Střezozemí je spojeno svou odlišností.[...] Historie Střezozemí je historií mužů, lidí, nemluvě o říších či velkých státech.[...] Lidský aspekt spojoval a spojuje moře a zemi, zemi a moře, i během období rozporů, v neustále se rozvíjející dynamické rovnováze.“³

Jak upozorňují Patrie a Espaňol, rozdíly mezi severem a jihovýchodem Střezozemí však existovaly, přičemž známky prvních problémů se vztahují k daleké historii a „jsou

---

³ Giovanni Dotoli, *L'Union pour la Méditerranée: Origines et Perspectives d'un Processus* (Paříž: Mémoires du Sud, 2010), s. 47.

*komplexnější než by se na první pohled mohlo zdát*⁴. Se vzrůstající převahou severu, jeho technologickému pokroku a z něho pramenícím ekonomickém bohatstvím, se ale do té doby pouze lokální problémy čím dál tím více akcentovaly. Proměnilo se celkové vnímání jihu severem a naopak. Původní vzájemná závislost se proměnila v závislost jihu na severu.

2.2. Francie ve Středomoří

Francie v minulosti patřila k nevýznamnějším kolonizačním mocnostem Evropy, přičemž Středomoří bylo jednou z hlavních oblastí jejího zájmu. Již v roce 1830 získali Francouzi území Alžírsko, které se dostalo pod jejich nadvládu až do získání vlastní nezávislosti v roce 1962. Udržení tohoto státu v moci Francie však stálo po celou dobu velké vojenské úsilí, kdy Alžířané iniciovali několik vzpour, které vedly až k neslavnému období Alžírské krize mezi léty 1954 - 1962.⁵ Po Alžírsku se dostalo v roce 1881 do moci Francie Tunisko, kdy byl vytvořen francouzský protektorát Tunisko, a v roce 1912 se tak stalo i v případě Maroka.⁶ Co se týče situace na Blízkém východě, tam si Francie jako jedna z vítězných zemí 1. světové války zajistila výsadní postavení v Sýrii a Libanonu.

Doba dekolonizace byla pro Francii velmi složité období, kdy se země nechtěla vzdát svého výsadního postavení ve zmiňovaných územích. Po zapojení v Suezské krizi v roce 1956 na straně Izraele se její obraz ve Středomoří poněkud zhoršil. Nástup de Gaulla však v politice vůči Izraeli a arabským zemím způsobil několik výrazných změn: podpora Izraele byla ta tam, naproti tomu se intenzifikovala spolupráce Francie se zeměmi arabskými.⁷ V takto nasměrované zahraniční politice pokračovali i de Gaullovi následovníci G. Pompidou a Valéry Giscard d'Éstaing. Obavy arabských zemí ze změn

---

⁴ Béatrice Patrie, Emmanuel Espanol, *Méditerranée: Adresse au président de la République, Nikolas Sarkozy* (Arles: Actes Sud, 2008, 1. vyd.), s. 29.

⁵ Marc Ferro, *Dějiny Francie* (Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2001, 1. vyd.), s. 238.

⁶ Le Maghreb sous domination française, dostupné z:

http://www.clio.fr/BIBLIOTHEQUE/le_maghreb_sous_domination_francaise_1830-1962.asp

⁷ Izrael byl v této době hlavním spojencem USA a Velké Británie, kteří zastávali jasně pro-Izraelskou pozici v konfliktech v tomto regionu. Oproti tomu de Gaullovska Francie, která si chtěla zachovat vliv v regionu, přičemž silně vystupovala proti snaze o získání výhodných pozic pro Američany a Brity, zastávala a obhajovala reakce arabských zemí. In: Patrie; Espanol, s. 51.

v zahraniční politice po nástupu socialisty F. Mitterranda⁸ do prezidentského úřadu Francie ale nebyl naplněny, přestože nový prezident do určité míry arabskou politiku Francie normalizoval. Krizí prochází francouzská arabská politika po roce 1985, kdy je k důvodem především komplikovaná situace na Blízkém východě.⁹

Přes zmíněné ochladnutí vztahů k arabským zemím se však prezident Mitterrand zasadil o jednu z prvních francouzských snah o užší spolupráci s některými zeměmi jihovýchodu Středomoří. V roce 1983 navrhl tzv. Dialog 5+5, který měl sjednotit pět zemí severu Středomoří – Francii, Itálii, Maltu, Portugalsko a Španělsko; a pět zemí jihu – Alžírsko, Libyi, Maroko, Mauretánii a Tunisko.¹⁰ „*Specificita tohoto projektu tkví jak v jeho neformálním charakteru, ležícím mimo středomořský proces, tak v jeho geografické soudružnosti*“.¹¹ V zásadě šlo ale o celkové sblížení a spolupráci v rámci tohoto teritoria v oblastech jako je např. doprava, migrace, regionální ekonomická integrace, přičemž zvláštní důraz se kladl na otázku bezpečnosti.¹² Dialog byl oficiálně započat v roce 1990, aby byl o rok později kvůli válce v zálivu pozastaven.¹³ Roli v neúspěchu projektu hrál i zhoršený mezinárodní obraz Libye po Aféře Lockerbie.¹⁴ V roce 2001 byl Dialog opětovně zahájen.

---

⁸ Bylo to z důvodu blízkých vazeb některých vůdčích postav Sociální strany – *Parti sociale* – na hebrejský stát. In: *Patrie, Español*, s. 52.

⁹ Po podpoře Iráku v irácko-iránském konfliktu přiznává prezident Mitterrand participaci v první americké válce proti Iráku, což zhoršuje postavení Francie v regionu. Stejně tak předchází působení v Libanonu končí neslavně stažením francouzské armády. In: <http://www.etudes-geopolitiques.com/article1.asp>

¹⁰ Jean Bombin, *L'Arc Latin en Miroir de l'Union pour la Méditerranée* (Toulon: Les Presses du Midi, 2008), s. 58

¹¹ Bombin, s. 59.

¹² Dupuy Emmanuel Dupuy, "Réconstruire une Méditerranée plurielle", *Études Géopolitiques* 9, č. 2 (2008), s. 27.

¹³ Ibid..

¹⁴ Aféra Lockerbie – V roce 1988 se nedaleko skotského města Lockerbie zhroutilo na zem letadlo společnosti Pan American World Airways letící z Londýna do New Yorku. Na palubě letadla bylo 259 osob, z kterých nikdo nepřežil. Stalo se tak v důsledku odpálení bombové nálože během letu na palubě letadla. Po důkladném vyšetřování byli nakonec v roce 1991 odsouzeni dva příslušníci libyjských tajných služeb. Jelikož je Libye v čele s prezidentem Kaddáfim odmítala vydat, byly na ní následně uvaleny sankce. Pro více informací: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/inat/longterm/panam103/timeline.htm>

Francii také patří zásluha za představení plánu pro kooperaci v západním Středomoří v rámci Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v letech 1990-1991, který zahrnoval především bezpečnostní problematiku.¹⁵ Další integrační iniciativou, jejímž spoluautorem se stal kromě Francie i Egypt, bylo Středomořské fórum. V jeho rámci se od jeho založení v roce 1994 setkávají ministři zahraničí všech 11 partnerských zemí (Alžírsko, Egypt, Francie, Itálie, Malta, Maroko, Portugalsko, Řecko, Španělsko, Tunisko, Turecko). Cílem jejich setkání bylo opět řešení obecných problémů kultury, ekonomie, bezpečnosti a politiky obecně.¹⁶

2.3. Evropa ve Středomoří

Ve Středomoří byla přítomnost evropských států patrná již od počátku 20. století, kdy se pod vliv Velké Británie dostalo Jordánsko a Palestina, Španělsko mělo díky své geografické blízkosti své zájmy v Maroku a Itálie v Libyi. Zásadní podporu ve vývoji vztahů evropských států ke Středomoří představovalo vytvoření Evropských společenstev (ES), která měla za úkol větší sblížení a integraci vyspělých evropských zemí. V době před Římskými smlouvami (1957) nebylo prakticky rozdílu v postavení všech středomořských zemí na trzích ostatních evropských zemí. Vytvoření ES, které ze středomořských zemí zahrnuje Francii a Itálii, značně znevýhodnilo ostatní středomořské státy, které spolu s Francií a Itálií byly do té doby přímými konkurenty v dovozu např. olivového oleje, ovoce a zeleniny do ostatních evropských států.¹⁷ Následná lobby a vyjednávání ostatních středomořských států s ES o ochraně vlastních historických obchodních zájmů v Evropě se dá považovat za první vlnu komunikace mezi sjednocující se Evropou a ostatními zeměmi Středomoří. *„Dohody z období 60. let ale byly vesměs omezeny na obchodní záležitosti podporující volný přístup k průmyslovému zboží a poskytnutí specifických zvýhodnění pro určité zemědělské*

---

¹⁵ Adler, Crawford : *Constructing a Mediterranean Region: A Cultural Approach*, dostupné z: <http://ies.berkeley.edu/contact/crawfordarticles/EU-MED%20Transregionalism%20Aggarwal%202003112.pdf>, s. 3.

¹⁶ Bombin, s. 47.

¹⁷ Dimitris Xenakis, Dimitris N. Chrysochoou: „European policies towards the Mediterranean“, in *The Emerging Euro-Mediterranean System*, ed. Dimitris Xenakis, Dimitris N. Chrysochoou (Manchester: Manchester University Press, 2001), s. 59.

*produkty.*¹⁸ Přes zmíněné pokusy o sbližování severu a jihovýchodu se v tomto období nedalo hovořit o ucelené evropské politice směrem k ostatnímu Středomoří.

Snaha o vytvoření jednotné politiky vzhledem k tomuto regionu začíná rokem 1972, kdy ES spustila Globální středomořskou politiku (Global Mediterranean Policy – GMP). Ta měla za úkol prostřednictvím sérií bilaterálních dohod o obchodu a spolupráci vytvořit mezi ES a třetími středomořskými zeměmi užší vztahy a znovu k sobě přiblížit obě strany Středomoří. V zásadě šlo o obchodní dohody, jež rušily či upravovaly celní poplatky za zboží dovážené do zemí ES, a nové finanční dohody, které umožňovaly přímou finanční pomoc partnerským zemím.¹⁹ Postupné přijímání nových zemí do ES z řad středomořských států se však negativně promítlo do vzrůstajícího odlišení mezi středomořskými členskými a nečlenskými státy ES. Noví členové jako Řecko či Španělsko mohli od svého vstupu plně využívat všech výhod společného trhu, zatímco státy jižního Středomoří stále narážely na problémy. Spolu s tím navíc mířily do nových členských zemí nezanedbatelné finanční částky, které měly pomoci k co nejrychlejšímu rozvoji a transformaci.²⁰ To samozřejmě zpochybňovalo jednotný a vyrovnaný přístup k celé oblasti Středomoří, protože s některými zeměmi se již počítalo pro budoucí rozšíření ES, a s některými ne. V roce 1992 byla ES poupravena politika k zemím Středomoří prostřednictvím Renovované středomořské politiky, která již měla jasnější cíle a propracovanější strategii. Soustřeďovala se také více na ekonomické a strukturální reformy, a kladla zvláště důraz i na oblasti jako je životní prostředí, lidská práva a vzdělání.²¹

3. Francie v Barcelonském procesu

3.1. *Koncept Barcelonského procesu*

Konec studené války představoval pro celý svět zásadní proměnu vnímání zahraniční politiky. Změny bylo možno zaznamenat i v oblasti jihovýchodu Středomoří,

---

¹⁸ Ibid., s. 60.

¹⁹ Euro-Mediterranean cooperation (historical), dostupné z: <http://www.medeia.be/en/themes/euro-mediterranean-cooperation/euro-mediterranean-cooperation-historical/>

²⁰ Federica Bicchi, „The European Origins of Euro-Mediterranean Practices“, eScholarship, University of California, [www.escholarship.org, http://escholarship.org/uc/item/8c44c395](http://escholarship.org/uc/item/8c44c395), s. 7.

²¹ Euro-Mediterranean cooperation (historical), dostupné z: <http://www.medeia.be/en/themes/euro-mediterranean-cooperation/euro-mediterranean-cooperation-historical/>

kde se začaly objevovat negativní ohlasy na evropskou přítomnost v regionu v důsledku např. zapojení se do války v Perském zálivu na straně Američanů, neslavný konec Libanonské války či vypuknutí občanské války v Alžírsku. Evropa musela reagovat na nové výzvy, které tato oblast přináší, v čele s řešením izraelsko-palestinského konfliktu, který po mnoha letech dostává v roce 1993 nový nádech započetí mírových rozhovorů. „Konec studené války spolu se zmíněnou situací ve Středomoří vytvořilo bezpečnostní vakuum, které se snaží Evropská Unie vyplnit, přičemž je zapotřebí nové strategie.“²² Přes značný nátlak ne-středomořských evropských zemí o zacílení integračních snah spíše na východ, se nakonec dostalo nového společného projektu i oblasti Středomoří. Iniciátorem Barcelonského procesu, který měl být přínosnější než jeho evropské předchůdci²³, se stala Evropská komise. Ta předložila v říjnu roku 1994 návrh na vytvoření Euro-středomořského partnerství (resp. Barcelonského procesu), který schválila Evropská rada v prosinci téhož roku.²⁴ Vyústěním těchto příprav byla konference ministrů zahraničí zainteresovaných zemí v Barceloně 27. – 28. listopadu 1995, kde byla přijata tzv. Barcelonská deklarace, která potvrzovala vznik Euro-středomořského partnerství.²⁵

Barcelonská deklarace si dávala za cíl vytvořit „komplexní partnerství mezi účastníky Euro-středomořského partnerství“²⁶, jimiž bylo 15 států tehdejších ES²⁷ a 12 zemí jihovýchodního Středomoří²⁸. K dosažení společných cílů měl přispět multilaterální/regionální přístup, který se zakládal na rovnosti zemí na poli Euro-středomořského partnerství a měl řešit obecné problémy Středomoří jako celku, ale

---

²² Kristina Farrugia, *The Union for the Mediterranean: Building upon the Euro-Mediterranean Partnership and European Neighbourhood Policy* (Saarbrücken: LAP LAMBERT, 2010), s. 26.

²³ Globální středomořská politika, Renovovaná středoevropská politika

²⁴ Clara Mira Salama: *The Euro - Mediterranean Partnership: Political and Economic aspects*, s. 3, dostupné z: <http://www.edpsg.org/index.pl>

²⁵ Ibid.

²⁶ Barcelona declaration, str.2

²⁷ Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie.

²⁸ Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Kypr, Libanon, Malta, Maroko, Palestinské autonomní území, Sýrie, Tunisko, Turecko. Libye nebyla původně do projektu zahrnuta, roku 1999 ji však byl přřknut status pozorovatelské země.

úkolem bylo i podporovat bilaterální vztahy těchto států, přičemž měl také brát v potaz rozdílné prvky jednotlivých zemí.²⁹

Euro-středomořské partnerství se dělilo do tří základních oblastí (tzv. „košů“) spolupráce: politická a bezpečnostní spolupráce - snažící se o vytvoření společné oblasti míru a stability ve Středomoří³⁰; ekonomická a finanční spolupráce – s cílem vytvoření zóny volného obchodu mezi EU a signatáři Barcelonské deklarace³¹; sociální a kulturní spolupráce – týkající se zejména otázek rozdílnosti kultur, náboženství a společností, které mají prostřednictvím zesíleného dialogu zúčastněných stran pomoci k vzájemnému pochopení a zlepšení vztahů.³²

Zamýšlená spolupráce se podle pracovního plánu z roku 1995 měla uskutečňovat v rozsáhlé škále oblastí od průmyslu a zemědělství přes turismus až k migraci. V jejich rámci se měly tvořit parlamentní výbory, které měly danou problematiku řešit a naplňovat cíle procesu. Na pravidelných schůzkách pak měli ministři zahraničí všech partnerských zemí monitorovat vývoj probíhajících jednání.

3.2. Role a postavení Francie v rámci Barcelonského procesu

Doba trvání Barcelonského procesu v jeho původní formě se téměř přesně kryje s obdobím vlády francouzského prezidenta Jacquese Chiraca.³³ Ten musel reagovat na nové výzvy, které se v oblasti středomořského regionu objevovaly a upravit podle toho francouzskou zahraniční politiku. Chirac navazoval z části na politiku svých předchůdců, kdy bylo pro Francii zásadní udržet si silné postavení v zemích jihovýchodního Středomoří, především pak v Maroku a Alžírsku, jejichž ekonomický sektor byl a je s tím francouzským velmi úzce svázán. Pro udržení tohoto výsostného postavení však již nešlo jako v minulosti dosáhnout pouze upevňováním a posilováním bilaterálních vztahů s jednotlivými státy. V regionu se totiž kvůli nebezpečné situaci na Blízkém východě začal pohybovat nový a silnější protivník – Spojené státy americké.³⁴

---

²⁹ Barcelona declaration, str. 2.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Ibid., s. 7.

³³ Jacque Chirac vládl v období od roku 1995 do roku 2007, přičemž Barcelonský proces byl založen také v orce 1995, kdy se ukončení této původní formy datuje do poloviny roku 2008.

³⁴ Dorothee Schmid, „France and the Euro-Mediterranean Partnership: The Dilemmas of a Power in Transition“, in *The Euro-Mediterranean Partnership: Assessing the First Decade*, str. 97.

Francie se i přes úzké historické propojení s některými zeměmi v regionu nemohla porovnávat s USA, jejichž prostředky jsou v úplně jiné rovině. I proto se spolu se Španělskem stala velkým propagátorem Barcelonského procesu, kdy pod záštitou EU pokračovala ve své politice.³⁵ Chirac dobře věděl, že Francie nemůže s USA bojovat pouze sama, přičemž prostřednictvím EU bylo prosazení francouzské politiky vhodnější. Důvodem pro prosazování Barcelonského procesu bylo i východní rozšíření EU, kdy většina finanční dotací byla orientována směrem na východ, a vznikaly obavy z marginalizace politiky EU směrem ke Středomoří.³⁶ Proto byla snaha nejenom Jacquese Chiraca, ale i ostatních jižních států Středomořího moře o přesunutí centra pozornosti z východu na jih, tedy do oblasti, kde tyto země měly své ekonomické zájmy.³⁷

Přestože Chiracova Francie silně podporovala spolupráci se Středomořím v rámci evropských projektů a společné politiky, navenek se mohlo zdát vystupování Francie v rámci Barcelonského procesu jako určité distancování se od Středomoří.³⁸ V jistém směru to byla pravda, jelikož Francie na první pohled ustoupila ze svého dřívějšího bilaterálního přístupu a nyní vystupovala i v rámci společné evropské politiky. Francouzská administrativa však velmi obratně udržovala kontakty ve sférách vlastního zájmu, kdy oživovala své původní projekty z přelomu osmdesátých a devadesátých let 20. století zaměřující se na oblast jihovýchodu Středomoří – Dialog 5+5 (zabývající se hlavně ekonomickými otázkami) a Středomořské fórum (řešilo především politicko-bezpečnostní problémy).³⁹ Tato menší, neformální a neinstitucionální sdružení fungovala jako testovací skupiny pro návrhy, které by v prvotní fázi těžko hledaly podporu na úrovni schůzek všech zástupců zemí Barcelonského procesu.⁴⁰ Navíc

---

³⁵ Dorothe Schmid: *Is France Back in the Mediterranean*”, s. 4, dostupné z:

<http://idec.gr/iier/new/EN/PaperDorotheeSchmidRethimnon.pdf>

³⁶ Bichara Khader, *L'Europe pour la Méditerranée: De Barcelone à Barcelone (1995-2008)* (Paříž: L'Harmattan, 2009), s. 121.

³⁷ Jolyon Howorth, „France and the Mediterranean in 1995: From Tactical Ambiguity to Inchoate Strategy?“, *Mediterranean Politics 1*, č. 2 (listopad 1996): s. 158.

³⁸ Maria Gianniou: *Sarkozy's proposal for a Mediterranean Union*, s. 3, dostupné z:

http://www.idis.gr/GR/Ereuna/policy_papers/Mediterranean.pdf

³⁹ Schmid, *France and the Euro-Mediterranean Partnership: The Dilemmas of a Power in Transition*, 101.

⁴⁰ *Ibid.*

Francie hrála opět v těchto menších uskupeních roli vedoucího člena skupiny, což se nápadně podobalo předešlé formě spolupráce se zeměmi jihovýchodu Středomoří.

3.3. *Nedostatky a kritika Barcelonského procesu*

Barcelonskému procesu se však v průběhu následujících let dostalo mnoho kritiky. Prvním zásadním problémem bylo, že samotná Barcelonská deklarace nikoho z členů (kromě bilaterálních dohod uzavřených po roce 1995) právnicky nezavazuje⁴¹ k dodržování a plnění stanovených cílů. Toto se tak stává věcí naprosto nevyhnutelnou a dobrovolnou, z čehož vyplývá nepříliš velká snaha při jejich realizaci.

Co se týče prvního, policko-bezpečnostního koše, je např. podmínka o demokratičnosti, respektování lidských práv a základních svobod, jako je svoboda vyjadřování či svoboda shromažďování, u některých režimů jihovýchodního Středomoří diskutabilním bodem, který často bývá evropskými protějšky zametán pod práh.⁴² Rostoucí hrozba radikalizace islámských států v přímém sousedství ekonomicky prosperující Evropy se pro země EU stala oblastí potenciální hrozby pro její bezpečnost. Jelikož byly (a jsou) některé státy v regionu jihovýchodního Středomoří do určité míry nestabilní, a případný převrat by mohl vést k dosazení do čela země anti-evropského vůdce, státy EU tak před některými věcmi přivírají oči. Proti pozitivnímu vývoji v oblasti politicko-bezpečnostního rámce také hrál vývoj v Izraelsko-Palestinském konfliktu. Podepsání Mírové dohody z Osla v roce 1993 vypadalo jako zlomový bod, který nasměruje řešení problému konečně dobrým směrem. Barcelonský proces měl být jedním z mechanismů, který měl podporovat urovnání vztahů. Ten tedy sice „představoval jediné regionální fórum, na kterém si mohli partnerské země vyměňovat názory a rozvíjet politicko-bezpečnostní dialog“⁴³, a dokázal dostat k jednomu stolu bok po boku palestinské a izraelské představitele, ale po listopadovém atentátu na izraelského premiéra Jicchaka Rabina (zastávce smíření Palestinců a Izraelců) v roce 1995 se mírový proces zastavil a v následujících letech nebyl zaznamenán žádný zásadní pokrok.

Iniciativa procesu tedy spočívá v jeho bezpečnostním rámci, přičemž řešení této otázky EU přesouvá do oblasti, kde je mnohem silnější, do ekonomické sféry. Tento

---

⁴¹ 5+5=32, str. 37.

⁴² Khader, *L'Europe pour la Méditerranée*, s. 51.

⁴³ *Political and security partnership*, dostupné z: http://eeas.europa.eu/euromed/political_en.htm

faktor vyplývá již ze samotné Barcelonské deklarace, kde druhý, ekonomicko-finanční koš je rozpracován do mnohem větších detailů než ostatní dva a dostává mnohem více prostoru.⁴⁴ Evropské státy ze své zkušenosti budování EU totiž vycházejí z přesvědčení, že prostředníkem k dosažení všech cílů a stability se stává ekonomická stabilizace regionu, která následně spustí systém demokratických a mírových změn vedoucích k tíženému výsledku.⁴⁵ Podobná cesta splnila očekávání při postupném rozšiřování EU a s touto strategií chtěla EU uspět i v oblasti integrace a sblížení s oblastí jihovýchodu Středomoří.

Evropská unie se tak soustředila zejména na ekonomickou stránku spolupráce, kdy vytvořila dva zvláštní finanční programy pro tento region - MEDA (pro období 1995-1999) a MEDA II (2000-2006). Tyto programy měly za cíl jak bilaterální pomoc pro jednotlivé partnery Euro-středomořského partnerství, která se zaměřovala na usnadnění ekonomické transformace směrem k vytvoření zóny volného obchodu; tak i na multilaterální/regionální pomoc, která se koncentrovala na problémy Středomoří jako celku, a na snahu o větší integraci a spolupráci partnerských států.⁴⁶ Avšak uskutečnění těchto záměrů se v rámci zmíněných programů nepodařilo. Okolo 90% veškerých investovaných peněz pro dosažení zmíněných cílů se totiž vyčerpalo v bilaterální oblasti, přičemž zbytek, tedy pouhých 10%, byl vynaložen pro multilaterální účely.⁴⁷ Tento nepoměr se velmi negativně promítl v celkovém stavu obchodní bilance zemí. Intraregionální import a export zemí jihovýchodního Středomoří se za sledované období nijak výrazně neintenzifikoval, přičemž EU zůstává - zejména pro země Maghrebu - v obchodních otázkách existenčně důležitým partnerem.⁴⁸ Stejně tak další finanční zařízení pro rozvoj středomořského regionu pod záštitou Evropské investiční banky - FEMIP - svůj účel splnil pouze částečně. Investice z tohoto zařízení měly směřovat do nedostatečně rozvinutých sektorů regionu potřebující modernizaci. Ve výsledku ale většinu peněz spotřebovaly sektory energetiky a komunikací, kdy byly opomenuty

---

⁴⁴ Barcelona declaration.

⁴⁵ Khader, s. 15.

⁴⁶ MEDA programme, dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm

⁴⁷ Khader, s. 57.

⁴⁸ European Commission, Evaluation of the MEDA II and its implementation, dostupné z:

http://ec.europa.eu/europeaid/how/evaluation/evaluation_reports/reports/2009/1264_vol1_en.pdf

velmi důležité oblasti jako např. vodohospodářství.⁴⁹ Důležitým aspektem bylo také otevření zemí jihovýchodu Středomoří pro přímé zahraniční investice (PZI). Zvýšit atraktivitu regionu pro zahraniční investory se ale nepodařilo. Místní podmínky totiž nesplňovaly základní požadavky pro bezpečnost a výnosnost investic, které investoři pro svou participaci požadují. Slabá právní opatření zaručující dodržování kontraktů, strach z nejistoty ohledně politické a sociální stability režimů či velká fragmentace trhů⁵⁰ měly za následek velmi nízké procento evropských přímých zahraničních investic - pro oblast jihovýchodu Středomoří činily pouhé 1,5% z celkových PZI⁵¹. I přes barcelonské sliby totiž nadále evropské země (na rozdíl od USA či Japonska) investují v rozvíjejících se zemích ve svém okolí pouze minimum z celkových PZI (Francie 4%, Německo 6%, Španělsko 3%). Investice proudí především do ostatních rozvinutých zemí regionu, a pro jihovýchod Středomoří tak činí PZI těchto zemí pouze 0,6% v případě Francie, 1% německých a 0,3% španělských investic!⁵²

„Středozeří tak nadále spíše přitahuje evropské turisty než investory.“⁵³

Problematický byl také institucionální rámec Barcelonského procesu, který neměl žádnou pevnou strukturu dávající tomuto instrumentu jasný operativní řád. Až v roce 2004 bylo vytvořeno Euro-středomořské parlamentní shromáždění, které dnes tvoří 280 poslanců, přičemž 130 jich zastupuje země jihovýchodu Středomoří a 130 je delegováno ze severu Středomoří (10 extra členů je z parlamentů partnerských zemí Barcelonského procesu a dalších deset je z parlamentu Mauretánie).⁵⁴

3.4. Evropská politika sousedství (EPS)

Kořeny EPS sahají do roku 2003, kdy se Evropa připravuje na zásadní rozšíření EU o deset nových členů. Zásadní změna mapy EU přenáší geografické těžiště směrem na východ, a přináší tak celé EU nové sousedy, pro které bylo třeba vypracovat novou

---

⁴⁹ Khader, s. 58.

⁵⁰ Khader, s. 61.

⁵¹ Ibid., s. 73.

⁵² Pierre Beckouche, „Comparer Euromed aux autres „régions Nord-Sud“, Géoéconomie, N°42 – Été 2007 (Léto 2007):, s. 24.

⁵³ Khader, s. 63.

⁵⁴ Parliamentary Assembly - Union for Mediterranean, dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/content_en.html

strategii. Hlavním cílem nového projektu bylo zabránit vytvoření nových dělících linií mezi rozšířenou unií a sousedními státy.⁵⁵

EPS se zakládá na bilaterálních vztazích EU s partnerskými zeměmi, kdy má podporovat již zaběhlé procesy jako je právě Barcelonský proces.⁵⁶ Přesto se unijní politika směrem ke Středomoří v důsledku soustředění se na nové sousedy na východě hranic EU marginalizuje. Navíc nové „akční plány“ pro jednotlivé země jsou znatelným ústupkem od asociačních dohod, které byly jasněji koncipované a dávaly jasná nařízení.⁵⁷ Stejně tak důraz na bilateralitu vztahů značí odstup od regionální dimenze myšlenky Barcelonského procesu, která již tak byla v jeho rámci potlačována.⁵⁸ Dalším bodem, který značně znehodnocuje postavení partnerských zemí vůči EU, je už samotný název „Evropská politika sousedství“ naznačující výsadní postavení EU jako hlavního hráče, který sleduje v rámci této politiky zejména vlastní cíle.⁵⁹

Stejně jako Barcelonský proces, byla EPS Chiracem podporována. Francie se v tomto ohledu snažila při tvorbě finanční perspektivy na období 2007 – 2013 dosáhnout rozdělení unijních prostředků na základě geografické proporcionality, což by znamenalo vyšší finanční dotace jižním členům EPS. Nakonec tento návrh slavil úspěch, přičemž jihu připadly 2/3 a východu 1/3 prostředků.⁶⁰

3.5. Desetileté výročí Barcelonského procesu

Rok 2005 přinesl desetileté výročí Barcelonského procesu, kdy se stejně jako v roce 1995 sešli hlavní představitelé všech participujících se zemí na konferenci v Barceloně. Klima mezi jednotlivými partnery však již nebylo tak přátelské a plné entuziasmu jako při první společné schůzce v roce 1995. Na nedostatky Barcelonského procesu poukazoval při své zahajovací řeči i tehdejší prezident Evropského parlamentu (a současně i prezident Euro-středomořského parlamentního shromáždění) Josep Borrell.

---

⁵⁵ The Policy: What is the European Neighbourhood Policy ?, dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Jean-Yves Moissoner, "Du Processus de Barcelone à l'Union pour la Méditerranée: Une gouvernance introuvable", *Géostratégiques*, č. 21 (listopad 2008), s. 153.

⁵⁸ Ibid., s. 150.

⁵⁹ Ibid., s. 151.

⁶⁰ La politique européenne de voisinage (rapport d'étape), dostupné z: http://www.senat.fr/rap/r07-451/r07-451_mono.html

Ten zmiňoval výše poznamenané problémy, a apeloval na všechny účastníky, že Barcelonský proces dostává druhou a asi i poslední šanci, aby dokázal naplnit všechny vytyčené cíle.⁶¹ Dále tvrdil, že ekonomické a politické cíle Barcelonského procesu se navzájem doplňují, a nelze tudíž dosáhnout jednoho, bez toho aniž by se vyřešili ten druhý.⁶² Ve smyslu nastíněné strategie EU vzhledem k jihovýchodu Středomoří (prostřednictvím ekonomických změn, přičemž zbytek přijde následně sám) tak toto prohlášení prozrazuje její neúspěch, a potřebu přehodnocení postupů.

Kritika Barcelonského procesu se projevuje v pětiletém pracovním plánu, který byl schválen na desátém výročí Barcelonského procesu. Na prvním místě politického a bezpečnostního partnerství (1. koš) je vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu, který tvoří největší překážku pro dosažení barcelonských *acquis*. Zdůraznění oproti předchozímu plánu dostává otázka rovnosti pohlaví a obecně práva žen. V rámci druhého koše zůstává hlavním bodem vytvoření zóny volného obchodu do konce roku 2010. Kromě tohoto cíle však doznává tento koš změn, kdy se úsilí procesu má zaměřit na (nové) otázky udržitelného rozvoje a životního prostředí. Co se týče posledního, kulturně-společenského koše, dostává se do popředí především důležitost vzdělávání populace jihovýchodního Středomoří.⁶³

Barcelonskému procesu se tak dostává v roce 2005 určitá přesnější specifikace, kam by se měla zaměřit snaha pro naplnění jeho cílů. Bohužel vyřešení nejdůležitějších otázek, tj. izraelsko-palestinského konfliktu a vytvoření zóny volného obchodu je stále pouze v rovině teorie, přičemž prozatím nebylo dosaženo velkého pokroku ani v jedné z těchto oblastí.

Přes celkově negativní hodnocení Barcelonského procesu je ale třeba přiznat i určité dílčí úspěchy, kterými se může tato iniciativa pochlubit. Jde zejména o vytvoření povědomí o tomto regionu a jeho problémech, které jsou zapotřebí vyřešit pro klidnou budoucnost celého středomořského regionu.⁶⁴ Dále např. vytvoření Nadace Anny Lindhové pro dialog mezi kulturami, který přispívá k sblížení a pochopení odlišných kultur a jejich hodnot. V neposlední řadě musíme poukázat na to, že nevíme, jakým způsobem by se vyvíjela situace v regionu jihovýchodního Středozeří, kdyby nebylo

⁶¹ Speech by the President to the Euro-Mediterranean Summit, dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/former_ep_presidents/president-borrell/speeches/en/files/sp0071.htm

⁶² Ibid.

⁶³ Five year work programme

⁶⁴ Farrugia, *The Union for the Mediterranean*, s. 43.

iniciativy Barcelonského procesu. Na jednu stranu se situace oproti roku 1995 v mnoha směrech nezměnila, ale na druhou stranu se také výrazně nezhoršila.

4. Francie jako iniciátor nového projektu

Pro charakteristiku první fáze tvoření Unie pro Středomoří jsem vybral dva projevy Nicolase Sarkozyho, ve kterých se nejrozsáhleji ke svému novému projektu vyjadřoval. V prvním případě jde o Toulonský projev, kde vystoupil v pozici kandidáta na prezidenta Francie, a kde také poprvé oficiálně představil tuto iniciativu. Druhý, Tangerský projev byl pronesen v rámci Sarkozyho první zahraniční prezidentské cesty po severoafrických zemích, během kterých mluvil s hlavními představiteli potenciálních kandidátských zemí i ohledně jejich názoru týkajícího se svého projektu. Rozborům projevů předchází analýza Avicennské zprávy, která charakterizuje stav francouzské zahraniční politiky směrem k oblasti severní Afriky a Blízkého východu. Tato zpráva byla vybrána záměrně, protože doplňuje Sarkozyho Toulonská slova ohledně dosavadního nevhodného přístupu Francie k tomuto regionu, přičemž nastiňuje podobnou novou koncepci francouzského zapojení v této oblasti. Posledním analyzovaným dokumentem je informativní zpráva francouzského Národního shromáždění. Ta je důležitá z hlediska upřesnění koncepce Sarkozyho návrhu a formulace jím zmiňovaných hodnot projektu, kdy v ní uvedená fakta hrají roli při srovnání se zprávou Evropské komise.

4.1. Francouzská zahraniční politika v roce 2007

Francouzský vztah směrem k jihovýchodu Středomoří byl po dlouhých dvanácti letech vlády Jacquese Chiraca popisován jako rozčarování a nejistota.⁶⁵ Přestože právě Chiracova vláda stála za prvním projektem, který se snažil o dialog a započítí určité formy spolupráce mezi jednotlivými oblastmi Středomoří, bylo francouzské hodnocení Chiracovi politiky směrem ke Středomoří rozporuplné. „Vytvořili jsme si zvyklost v budování privilegované spolupráce, výjimečných spojenectví a osobních vazeb, což mělo za následek znejasnění našich priorit, banalizování našich vztahů a také to, že naše politika má spíše strojený a patetický nádech nežli konkrétní formu.“⁶⁶ Politika směrem ke Středomoří za Chiracova vládnutí tak měla sestupující tendenci, kdy

---

⁶⁵ Rapport Avicenne.

⁶⁶ Rapport Avicenne, s.7.

vrcholem byl rok 1995. Postupem času se však dřívější jasná orientace na středomořský region v zahraniční politice Francie pomalu vytrácela.⁶⁷ Z tohoto důvodu se i bývalé zásadní postavení Francie v mnoha problémech Středomoří stalo nejasné a její zapojení v řešení např. izraelsko-palestinského konfliktu, či libanonské otázky již nebylo tak aktivní.⁶⁸ V tomto ohledu zaostávala francouzská administrativa za aktivitami, které ve středomořském regionu vyvíjeli ostatní světové velmoci. Zásadní postavení si vytvořily Spojené státy americké, které po 11. září 2001 zaměřily své síly na oblasti, které byly vyhodnoceny jako centra potenciálních hrozeb. S tím spojené bylo předcházení vytváření nových „problematických“ států, které by se mohly změnit v ohnisko konfliktu s možným sídlem teroristů, a tudíž v nich započaly podpurné aktivity, jež měly za hlavní cíle dostat region z ekonomického marasmu a otevřít region americkému exportu.⁶⁹ Stejně tak musela Francie reagovat na novou ofenzívu ze strany asijských států, které nově začaly ve Středomoří vyvíjet investiční činnost. Šlo zejména o Čínu, která započala nový projekt v oblasti energetiky v Alžírsku, a otevřela novou továrnu na papír v Turecku.⁷⁰

Francouzská činnost v regionu se tak v porovnání s aktivitou ostatních aktérů z pohledu samotných francouzských expertů *„nezdá úměrná tomu, co tento region představuje a bude představovat pro naši bezpečnost, prosperitu a náš národní obraz v 21. století“*⁷¹. Jedním z hlavních znaků neurovnanosti francouzské politiky v roce 2007 směrem ke Středomoří byla ztráta jednotné koncepce, podle které by se Francie v regionu angažovala. *„Hrajeme zásadní roli v okrajových problémech, a okrajovou roli v zásadních problémech.“*⁷² Důvodem této situace byla strnulost a zaostalost francouzské diplomacie, která je *„poznámenána minulostí a nedokáže zaujmout adekvátní postoj v rámci euro-arabských vztahů nového století“*⁷³. V důsledku nastalé situace přinášela Avicennská zpráva několik návrhů, jež se týkaly jak možností samotné francouzské zahraniční politiky v regionu, tak problémů, které byly obecnějšího rázu, a jejichž řešení si žádalo přístup více aktérů. Co se týče přístupu francouzské strany, kladl

---

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Khader, s. 33.

⁷⁰ Ibid., s. 37.

⁷¹ Rapport Avicenne, s. 8.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

se důraz na intenzifikaci komunikace na úrovni již zaběhlých projektů, či vytvoření nových nástrojů, které by podpořily oslabenou francouzskou pozici v cílových zemích. Jednalo se tak především o oživení Institutu arabského světa, který po letech fungování potřeboval nový impuls, jelikož ve své tehdejší formě již nedokázal plně odpovědět na nové výzvy. Stejně tak vytvoření nového diplomatického postu poradce pro otázky týkající se islámu mělo pomoci k vytvoření užších vztahů a snahy o pochopení situace islámu ve Francii, „*kteřá je ze strany zahraničí často objektem polemik a předsudků*“.⁷⁴ Významným prostředkem pro zvýraznění Francie v cílovém regionu byla také mediální reprezentace země. První ze dvou hlavních cílů tvořilo větší mediální zastoupení arabského jazyka ve frankofonní televizi TV5 Monde, kdy větší finanční podpora by mohla vést k vytvoření dvojjazyčného, francouzsko-arabského vysílání.⁷⁵ Za druhé by měla být zdůrazněna francouzská přítomnost v arabských médiích, jelikož její dřívější zásadní postavení se v průběhu posledních dvaceti let přesunulo do anglofonního Londýna.⁷⁶

Avicennská zpráva byla prací, která po dlouhé době charakterizovala a sumarizovala francouzské cíle ve Středomoří. Ze zprávy však nijak zásadně nevyplývala jakákoli velká změna či zásadní obrat ve francouzské zahraniční politice. Participace Francie v řešení středomořských problémů zůstává nadále v oblasti tzv. soft powers, kdy právě díky francouzskému historickému propojení se středomořskými státy byl prostor pro tento přístup ideální. V tomto ohledu se výrazně používala politika tzv. twinningu, který vytváří úzkou spolupráci mezi dvěma institucemi, např. univerzitami či lokálními úřady. V rámci podpory (většinou šlo o francouzskou podporu druhé strany) přicházeli např. francouzští administrativní pracovníci do institucí na druhém břehu Středomoří, kde pomáhali se zavedením nejvhodnějšího způsobu práce. I tímto způsobem „předávání informací“ si udržovala Francie svou pozici v zemích jižního Středomoří. Avšak co se týče nového postoje k obecnějším problémům, které stály za neúspěchem Barcelonského procesu (např. izrealeko-palestinský konflikt), návrhy na změny ve francouzské politice byly více než povrchní a v zásadě nic neměnící na dobové pozici. V tomto ohledu zpráva spíše hodnotila současnou situaci a poslední vývoj problémů v regionu. Zmiňovaná doporučení ohledně zastoupení Francie v arabských médiích jsou

---

⁷⁴ Rappot Avicenne, s. 12.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

z hlediska problémů, jež se v oblasti řeší marginální a nijak zásadně nemění profil a vystupování Francie v teritoriu.

Dávala-li Avicennská zpráva nějaká větší a zásadní prohlášení, kopírovala v převážné většině Sarkozyho výroky z vystoupení v Toulonu z ledna 2007, kdy největší důraz byl kladen na změnu z unilaterálního na multilaterální jednání v regionu. Stejně tak vyjadřovala potřebu řešení problémů Středomoří jako celku - ne prostřednictvím bilaterálních dohod, ale snahu o jednotný přístup všech zúčastněných stran.

4.2. Toulonský projev

V roce 2007 se po dvanácti letech vládnutí Jacquese Chiraca připravovala Francie na prezidentské volby, které měly rozhodnout o jeho nástupci. Jedním z kandidátů byl i Nicolas Sarkozy, který v roce 2005 nastoupil do úřadu ministra vnitra, a jehož popularita ho v roce 2005 pasovala do pozice hlavního pravicového uchazeče o prezidentský post.⁷⁷ Za působení v křesle ministra vnitra však jeho pověst do určité míry utrpěla zejména kvůli jeho výrokům adresovaným proti přistěhovalcům během nepokojů na předměstích francouzských měst v roce 2005.⁷⁸ Stejně tak jeho přístup k imigrační a integrační politice přistěhovalců spolu s jeho nacionálně laděnou rétorikou vytvořily ve volebním roce 2007 rezervy v řadách voličů - přistěhovalců. Podle některých průzkumů se na začátku roku 2007 předpokládalo vítězství Sarkozyho nad socialistkou Ségolène Royalovou v poměru 51% k 49% ve druhém kole voleb.⁷⁹ Tento stav však pro Sarkozyho nevytvářel jistotu, a tak se v závěru své kampaně – 7. února 2007 - rozhodl k zásadnímu kroku získat své stoupence i mezi přistěhovalci z oblasti jihovýchodu Středomoří. Pro svůj projev si symbolicky vybral město Toulon, které se nachází na pobřeží Středozemního moře.

---

⁷⁷ Potentiel electoral présidentiel, dostupné z: <http://www.ipsos.fr/ipsos-public-affairs/sondages/potentiel-electoral-presidentiel-10>

⁷⁸ Nicolas Sarkozy persiste et signe contre les racailles, dostupné z: http://www.lemonde.fr/societe/article/2005/11/11/nicolas-sarkozy-persiste-et-signe-contre-les-racailles_709112_3224.html

⁷⁹ Royal repasse devant Sarkozy au 1er tour selon CSA, dostupné z: <http://tempsreel.nouvelobs.com/elections-2007/20070221.OBS3465/royal-repasse-devant-sarkozyau-1er-tour-selon-csa.html>

Právě v průběhu Sarkozyho projevu v Toulonu poprvé oficiálně zazněla zmínka o tzv. Středomořské unii.⁸⁰ Po úvodní části, která se věnovala vzletnými slovy především jednotnému a společnému Středomoří, které bylo „*místem stvoření evropského člověka*“⁸¹, Sarkozy pokračoval ve smyslu potřeby „*nové renesance na obou stranách Středomoří*“⁸², protože tím, že Francie a Evropa se otočila ke Středomoří zády, a chtěla tím tak zapomenout na minulost, nevědomky se tak otočila zády k budoucnosti, protože „*budoucnost Evropy je na jihu*“⁸³. Sarkozy zdůrazňoval, že v dnešní době globalizace se svět více propojuje a tím pádem se ruší dřívější hranice ve všech oblastech života. Na druhou stranu se ale v místech, která nebyla na globalizaci připravena, mohou vytvořit „*zdi, které od sebe lidi separují*“.⁸⁴

Dříve než Sarkozy přešel k hodnocení Barcelonského procesu a následnému uvedení Středomořské unie, mluvil o problémech, které jsou spojeny s vnímáním historie vzájemných vztahů jak Evropy, tak zejména Francie se zeměmi jihovýchodu Středomoří. „*Evropský sen potřebuje sen středomořský*“.⁸⁵ Ve stejném duchu pak Sarkozy mluvil o problémech místních občanů, které byly zapříčiněné kolonizací a následnou dekolonizací, když celou tuto otázku odbyl třemi větami, ve kterých ale nezazněla žádná omluva, žádný pocit viny ze strany Evropy či Francie.⁸⁶ Perspektivě budoucí Sarkozyho snahy o pomoc, pochopení a respekt se dostalo pouze „*bývalým bojovníkům z našich bývalých kolonií [...] Alžíránům, Maročanům, Tunisánům, všem příslušníkům našich bývalých kolonií, kteří věří ve Francii a přišli do ní žít.*“⁸⁷

Nejvíce prostoru v proslovu však dostal nový projekt nazvaný Sarkozym Středomořská unie. Stejně jako Barcelonský proces se jeho hlavní cíl točí okolo vytvoření oblasti míru a demokracie ve Středomoří. Sarkozy tvrdě kritizoval evropský postoj vůči jihovýchodu Středomoří, kdy vyjmenoval jako hlavní důvody neúspěchu Barcelonského procesu jednostranný evropský zájem směřovaný na východ a malou

---

⁸⁰ Union Méditerranéenne

⁸¹ Le discours de Toulon, s. 2.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ „*Přestaňme očerňovat minulost. Západ dlouho chybil svou arogancí a ignorací. Mnoho zločinů a nesprávností bylo spácháno.*“ In: Discours de Toulon.

⁸⁷ Discours de Toulon.

snahu o všeobecnou spolupráci, kdy v popředí stála pouze obchodní stránka věci.⁸⁸ Na druhou stranu ale upozorňoval, že země jihovýchodu Středomoří musejí také vyvinout určitou snahu při participaci na projektu, přičemž ale iniciativu mají na sebe vzít evropské státy Středomoří (Francie, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Řecko a Kypr – Sarkozymu se povedlo ve výčtu evropských zemí Středomoří vynechat Maltu!). To spolu s prohlášením, že tato nově vytvořená Středomořská unie by měla úzce spolupracovat s Evropskou unií, jasně vyjádřilo snahu o vybudování nového projektu mimo institucionální rámec EU. Přesto si ale Sarkozy nechal otevřená vrátka, kdy prakticky ihned v následující větě předpokládá budoucí spojení institucí obou unií, protože „*jejich osudy jsou spojeny*“⁸⁹.

Zvláštní místo dostává v projevu turecká otázka. Francie v čele s Nicolasem Sarkozym vystupovala jako dlouholetý odpůrce vstupu Turecka do EU. Protiturecká rétorika prezidentského kandidáta procházela celou jeho kampaní. Ihned po jeho stranické nominaci na prezidenta pronesl řeč, ve které zdůrazňoval svoji opozici vůči vstupu Turecka do EU, přičemž zdůraznil, že „*pro Turecko není v EU místo*“⁹⁰. Stejným způsobem se vyjádřil i během Toulonského projevu, kdy zdůvodňoval nemožnost přijetí Turecka do EU tím, že Turecko není evropskou zemí, a že se Evropa nemůže rozšiřovat do nekonečna. Stejně tak zde nastínil možnosti Středomořské unie jako instituce, která by představovala tu správnou formu vztahu Turecka a EU.⁹¹

V poslední části Sarkozy představil čtyři základní oblasti - pilíře, na kterých by se měla Středomořská unie zakládat⁹²:

- a) Imigrace** – Problematika imigrace v oblasti Středomoří totiž podle Sarkozyho představuje jednu z hlavních bezpečnostních hrozeb pro tento region, protože „*nezvládnutí imigrace je katastrofou jak pro země, ze kterých lidé odcházejí, tak i pro země, které imigranty přijímají*.“⁹³
- b) Ekologie** – Environmentalistické otázky, jako odstranění znečištění moří či vyčerpání přírodních zdrojů se zdají být pro budoucnost jako jedny

---

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Discours de Toulon.

⁹⁰ Sarkozy: Turkey has no place inside the European Union, dostupné z:

<http://www.turkishpress.com/news.asp?id=159133>

⁹¹ Discours de Toulon.

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid.

z nejdůležitějších, neboť mají přímý dopad na kvalitu života obyvatel oblasti. Stejně tak Sarkozy zdůraznil, že nedostatečné řešení těchto problémů, by mohlo mít za následek nové války o vodu či jídlo, a také by mohlo zapříčinit masivní stěhování populace. V první řadě navrhuje začít s odstraňováním znečištění Středozemního moře, jelikož by to byl dobrý první krok vzájemné spolupráce. Docílení tohoto úkolu nelze dosáhnout než spojenými silami.

c) Společný rozvoj – Společný rozvoj není podle Sarkozyho pouze prostřednictvím podpory v transformaci ekonomik zemí jihovýchodu Středozeří, ale především ve společné politice v oblastech jako je energetika, vodohospodářství či ve sdílení technologií, znalostí, dovedností a léků mezi všemi participujícími zeměmi.

d) Společný boj s korupcí, organizovaným zločinem a terorismem za účelem vytvoření společného justičního prostředí.

Sarkozy také neopomíná poznamenat důležitost, kterou v celém procesu sbližování všech oblastí Středomoří tvoří škola a vzdělání. U všech zmiňovaných oblastí zájmů Středomořské unie Sarkozy zdůrazňoval, že klíčem k úspěchu (a vyvarování se neúspěchu Barcelonského procesu) je společná práce všech zemí, kdy veškerých vytýčených cílů lze dosáhnout pouze v tom případě, že všichni budou pracovat pospolu.

4.3. Tangerský projev

Toulonský a Tangerský projev od sebe dělí osm měsíců (7. 2. a 23. 10. 2007), situace se ale výrazně změnila - z prezidentského kandidáta Sarkozyho se stal prezident Francie, stejně tak se proslov odehrál v marockém městě Tanger, na rozdíl od evropského Toulonu. Změnila se i Sarkozyho rétorika ohledně Středomořské unie. Po úvodní části, které byla namířená na marocké obecnstvo (blízkost a propojenost Francie a Maroka, Tanger jako město všech civilizací; apod.) a jednotnost Středomoří, navazuje na svůj předchozí projev zmiňovanou důležitostí jihovýchodu Středomoří pro Evropu, kdy opět upozorňoval, že „*budoucnost Evropy je na jihu*“⁹⁴. Oproti Toulonu se však proměnil Sarkozyho pohled na rozběhlé projekty vzhledem ke Středomoří. Předchozí silná kritika, když mluvil pouze o jejich neúspěchu, se nyní transformovala v částečné uznání určitého pokroku ve vnímání středomořské problematiky: „*všechny iniciativy, [...] které přispívají ke sjednocování obou břehů Středozeří, jsou dokladem*

---

⁹⁴ Discours de Tanger.

*existující vůle.*⁹⁵ Přesto však viděl tehdejší situaci jako zlomový bod, kdy již nestačí pouhý dialog, ale je zapotřebí akce a zažít jednat. Stejně tak nezávislost Středomořské unie na EU dostává jiný rozměr, když Sarkozy oficiálně zve Evropskou komisi, „*aby byla již od počátku přidružena ke Středomořské unii, a aby participovala na všech pracích*“⁹⁶ v rámci Středomořské unie.

„*Středomořská unie, to bude především unie projektů*“.⁹⁷ Tato věta představuje způsob, jakým by si Sarkozy fungování unie představoval. Sblížení středomořských států by mělo nastat prostřednictvím pragmatických projektů, které prezentují hlavní zájmy všech občanů Středomoří. Sarkozy v projevu prohlásil, že on sám navrhne zemím Středomoří desítku konkrétních projektů, kolem kterých by se měla orientovat jejich budoucí spolupráce. Na závěr Sarkozy zve v první řadě všechny státy od Středozevního moře na schůzku konanou v červenci 2008 v Paříži, na které by se měly položit základy společné politiky a spolupráci. V druhé řadě pak toto pozvání platí i pro státy nenacházející se ve Středomoří, kterým přijde projekt zajímavý, a chtěly by se případně na jeho úspěchu podílet.

4.4. Zpráva Národního shromáždění

Přestože Nicolas Sarkozy ve svém Tangerském projevu zdůrazňoval, že „*projekt Unie pro Středomoří nebude projektem Francie [...] bude to projekt všech, vypracovaný všemi*“⁹⁸, byla Francie tím hlavním projektorem základních kontur Středomořské unie. První větší analýzu a návrh podoby a fungování Středomořské unie totiž proběhlo na úrovni Národního shromáždění, jež vydalo svoji informativní zprávu na téma „*Jak zkonstruovat Středomořskou unii?*“ 5. prosince 2007.

4.4.1. Partnerské státy

Základní otázkou, kterou se zabýval francouzský parlamentní výbor pro zahraniční záležitosti, bylo zastoupení států participujících na projektu. První z probíraných možností kopírovala ve svém uspořádání Barcelonský proces, čili členské státy EU + 12 zemí jihovýchodu Středomoří. Tento model však měl však mnoho nedostatků. Od doby podepsání Barcelonské deklarace v roce 1995 se Evropská unie rozrostla o dalších 12

---

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Discours du Tanger.

evropských států, což by ve výsledku dávalo 39 členských zemí Středomořské unie. Již Barcelonský proces navíc ukázal, že přítomnost zemí, které nemají přímý zájem (nejsou totiž zeměmi, které leží na pobřeží Středozemního moře) na okamžitém řešení problémů Středomoří, vede pouze k postupnému oslabování počátečního entuziasmu, a následnému úpadku projektu. Další problém, který vzniká ve spojitosti s členstvím jak všech zemí EU, tak 12 zemí jihovýchodního pobřeží Středozemního moře, představuje otázka států, které leží na evropském pobřeží Středozemního moře, nejsou členy EU, ale mají s EU platné asociační a stabilizační dohody.⁹⁹ Z jakého důvodu by mělo být odepřeno členství Albánie, Bosny a Hercegoviny, Černé hory a Chorvatska ve Středomořské unii, když by se nabízelo členství zemím, které nemají přístup ke Středozemnímu moři? Stejně tak by přijetím tohoto modelu vznikl velký nepoměr mezi členskými státy z Evropy a zbytkem Středomoří. Druhý, tzv. „omezenější“, model spolupráce vycházel z francouzské iniciativy „Dialog 5+5“, který se měl rozšířit o další dvě země, Řecko a Egypt.¹⁰⁰ Možnost podporovaná italským ministrem zahraničí by sice měla výhodu ve své homogenitě a snadnější kooperaci v důsledku menšího počtu států, na druhou stranu ale ze Středomoří vylučovala státy jako Turecko či Izrael.¹⁰¹ Nakonec podpořilo Národní shromáždění poslední, třetí formu, kterou zdůrazňoval ve svých proslovech Nicolas Sarkozy – společenství 22 zemí při pobřeží Středozemního moře (+ Portugalsko, Mauretánie a Jordánsko, které sice přímo s mořem nesousedí, ale participují již na určitých projektech v rámci euro-středomořského partnerství a mají v oblasti vlastní zájmy), dávajících dohromady 25 partnerských zemí.

Jak jsem již zmiňoval, Francie již dříve iniciovala projekty spíše regionálnějšího rázu, ve kterých hrála zásadní roli, a s menším počtem aktérů, kteří by její dominanci ohrožovali. Prostřednictvím těchto skupin pak často prosazovala své vlastní zájmy. I proto nepřicházela v úvahu první zmíněná možnost „velké“ Středomořské unie čítající 39 plnohodnotných členů. V rámci tohoto modelu by totiž musela Francie bojovat o hlavní slovo s Německem, stejně jako tomu je v rámci EU. Pozice Francie by tak zůstávala prakticky stejná, jako v EU – musel by se vždy nakonec najít konsenzus s Německem. Navíc vliv Francie v takto velké skupině států by se rozmělnil a těžko by

---

⁹⁹ Rapport d'information de l'Assemblée nationale.

¹⁰⁰ Rapport d'information de l'Assemblée nationale.

¹⁰¹ Ibid.

se přesvědčovaly ostatní evropské státy, ve kterých – na rozdíl od těch afrických – nemá Francie tak silné postavení.

Podle této charakteristiky by měla teoreticky nejvíc vyhovovat Francii spolupráce v rámci obnovené verze Dialogu 5+5 - menší uskupení, nepřítomnost Německa, silné postavení v důsledku vybudování původní struktury tohoto projektu. Tento projekt by také velmi pravděpodobně dokázal účinně řešit problémy, např. ekonomického stavu participujících zemí, ale těžko by bez ostatních zemí dokázal vyřešit otázku znečištění Středozemního moře. Stejně tak bezpečnostní otázka středomořského regionu by nenašla řešení s vynecháním států jako je Libanon či Sýrie, jejichž vnitrostátní situace je velmi nestálá. Dalším faktorem, který stál jak proti modelu s EU, tak typu Dialogu 5+5 byla zmiňovaná nová koncepce francouzské zahraniční politiky, zdůrazňovaná Avicennskou zprávou. Ta podtrhovala důležitost většího zapojení Francie nejenom v zemích Maghrebu, který patří do neblížíší sféry vlivu Francie, ale v oblasti Blízkého východu. Stejnou rétoriku používal i Nicolas Sarkozy, který přímo spojoval vytvoření Středomořské unie s bezpečností na Blízkém východě.¹⁰² Ve stejném duchu pokračoval Sarkozy v úvodní řeči 15. konference velvyslanců v srpnu 2007, kdy vyzdvihoval potřebnost francouzského zapojení právě v otázkách izraelsko-palestinského konfliktu či vnitřní situace Libanonu.¹⁰³

Proti oběma nevyhovujícím modelům také hrál fakt nového zájmu ostatních světových velmocí o tento region. V případě prvního formátu se všemi státy EU by byl rozhodovací proces s případnou selekcí vhodných projektů pro jednotlivé oblasti zdlouhavý a nemohl by se rovnat akceschopnosti Spojených států či Číny. Ve druhém případě rozšířeného Dialogu 5+5 by sice byly země jako Maroko či Tunisko pod větším vlivem jihoevropských zemí, ale na druhou stranu by opět byly ponechány stranou země jako Izrael či Sýrie.

Francie neměla a nemá šanci se s USA a Čínou poměřovat na poli investic a financování projektů ani v tak blízkém regionu jako je Středomoří. K možnosti ovlivňovat nadále dění v této oblasti potřebovala spojence a jako nejlepší model pro

---

¹⁰² Discours de Toulon.

¹⁰³ Conférence des ambassadeurs, dostupné z: <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere/evenements-11561/conference-des-ambassadeurs/precedentes-conferences/xveme-conference-des-ambassadeurs/article/allocution-de-m-nicolas-sarkozy-a>

udržení a podpoření svých pozic byla pro Francii nejvýhodnější forma spolupráce všech pobřežních zemí Středozemního moře.

4.4.2. Evropská unie

Funkce a způsob participace Evropské unie v rámci navrhované Středomořské unie byla další důležitou otázkou. Počáteční úvahy o vybudování Středomořské unie naprosto nezávislé na EU¹⁰⁴ však dostávají v měsících po Sarkozyho projevu z Toulonu nový rozměr. Již v projevu z Tanger byla Sarkozyho slova vzhledem k podílení se EU na SU smířlivější. První otázkou, která ve spojitosti s Evropskou unií vyvstala, byl statut Turecka. Ostrá Sarkozyho slova o tom, že Turecko nemá v EU své místo, a že projekt Středomořské unie by byl vhodným způsobem spolupráce Turecka a EU¹⁰⁵ se také po několika měsících vytratila. Jako prezidentský kandidát si v Toulonu taková slova dovolil, ale jako prezident již v Tangerském proslovu Turecko nijak zmíněno nebylo. Po představení Středomořské unie jako náhrady EU se v Turecku zvedla vlna odporu¹⁰⁶ a pro udržení možnosti existence svého projektu musel Sarkozy svoji rétoriku pozměnit. Ve stejném duchu se k této situaci postavilo i Národní shromáždění, které doporučilo, aby Středomořská unie nepředstavovala alternativu pro přijetí do Evropské unie.¹⁰⁷

Dalším důvodem pro zmírnění postoje proti začlenění institucí a orgánů EU v rámci Středomořské unie se stala otázka financování projektu. Již od počátku byla právě stránka financování projektů jednou z nejméně jasných oblastí. Podle slov jednoho z otců Středomořské unie, Speciálního poradce Nicolase Sarkozyho (spolupracovali spolu již od Sarkozyho nástupu na pozici ministra vnitra v roce 2005) „*dobré projekty financování vždy najdou*“¹⁰⁸. Původní představa o tom nechat financování na jednotlivých mecenáších či investorech však byl shledán nedostatečným, ne v důsledku nedostatku zdrojů, ale především kvůli špatné organizovanosti, která vede ve výsledku

---

¹⁰⁴ Discours de Toulon

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ La Turquie refuse une Union Méditerranéenne a la place de L'UE, dostupné z:

<http://www.lepoint.fr/actualites-monde/2007-05-17/la-turquie-refuse-une-union-mediterraneeenne-a-la-place-de-l-ue/924/0/183735>

¹⁰⁷ Rapport d'information de l'Assemblée nationale..

¹⁰⁸ Henri Guaino, "L'Union pour la Méditerranée: un projet historique", *Études Géopolitiques* 9, č. 2 (2008), s. 12.

k plýtvání a neefektivnosti.¹⁰⁹ Co je třeba dodat, hlavní podíl na finančních investicích a podpoře Středomořského regionu mají finanční zařízení spadající právě pod Evropskou unii. Ať už šlo o programy MEDA I a MEDA II – jejichž financování zajišťovala Evropská komise prostřednictvím grantů a Evropská investiční banka (EIB)¹¹⁰; Evropský nástroj sousedství a partnerství, který je financován programem EuropeAid, jež funguje pod dohledem Evropské komise¹¹¹ či nástrojem EIB – FEMIP, který podporuje rozvoj zemí jihovýchodu Středomoří¹¹². Kromě zmíněných operují v oblasti i ostatní světoví investoři jako je Islámská rozvojová banka, Africká rozvojová banka či Evropská banka pro obnovu a rozvoj. Velký počet aktérů však oproti předpokladu nepřispíval k větší efektivnosti využití jejich zdrojů, právě naopak. I proto navrhlo Národní shromáždění vytvořit skupinu investorů Středomoří (GIFMED), jež by měla za úkol koordinovat financování projektů, jež by zajišťovaly zainteresované instituce.¹¹³ Podle představy francouzského Národního shromáždění by měl být vztah mezi Středomořskou unií a Evropskou unií oficiálně potvrzen Partnerskou listinou (Charte de partenariat), ve které „by nezbytně měly figurovat“¹¹⁴ náležitosti jako „právní participace EU jako plnohodnotného člena v rámci Středomořské unie“¹¹⁵, „respekt Středomořské unie pro cíle Euro-středomořského partnerství“¹¹⁶ či „způsob participace na financování projektů Středomořské unie“¹¹⁷.

---

¹⁰⁹ Rapport d'information de l'Assemblée nationale..

¹¹⁰ Meda programme, dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm

¹¹¹ Evropský nástroj sousedství a partnerství (2007–2013), dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17101_cs.htm

¹¹² Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership (FEMIP), dostupné z:

<http://www.eib.org/projects/regions/med/index.htm>

¹¹³ Rapport d'information de l'Assemblée nationale.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Rapport d'information de l'Assemblée nationale.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Ibid.

4.4.3. Institucionální zřízení

Oproti Barcelonskému procesu bylo cílem Středomořské unie ukotvit projekt i v institucionální rovině, aby se předešlo předchozí špatné zkušenosti v případě Barcelonského procesu, jehož nejasná institucionální koncepce byla jedním z důvodů jeho neúspěchu.

Prvním bodem bylo založení tzv. „G-Medu“, na kterém by se jednou ročně scházeli zástupci parlamentů partnerských zemí. Pro udržení exkluzivity partnerských států navrhovala Francie pořádat během jednoho dne dvě různá setkání, kdy na prvním by byly přítomni pouze pobřežní státy Středoziemního moře – tedy hlavní členové, přičemž na druhém by se k nim připojily i ostatní aktéři (včetně zástupce EU), kteří mají na Středomořské unii své zájmy.¹¹⁸ S počátkem fungování G-Medu se spojovalo i vytvoření spolu-prezidentství Středomořské unie, kdy po dobu dvou let budou Unii předsedat vždy jeden stát severu a jeden stát jihovýchodu Středomoří v rámci parity mezi oběma stranami.¹¹⁹

Dále stála Francie za zavedením Úřadu pro Středomoří (Agence de la Méditerranée), jenž by měl být operační strukturou v rámci Středomořské unie, která by měla pomáhat v realizaci projektů přímo na místě určení, a která bude vypracovávat nezbytné expertízy a analýzy vhodnosti jednotlivých projektů.¹²⁰ Právě tato instituce by měla být tím hlavním koordinátorem v oblasti komunikace s občanskou společností v daných zemích a informovat širší veřejnost o připravovaných projektech.¹²¹

5. Zahraniční reakce

5.1. Římská výzva (*l'Appel de Rome*)

První oficiální mezinárodní podporu pro francouzský projekt Středomořské unie vyslovili hlavní představitelé na jednání tří evropských středomořských států – Francie, Španělsko a Itálie. Do té doby se obě země více méně k projektu nevyjadřovaly, a když, tak spíše s pochybnostmi.¹²² Od prosincového setkání však již jak Španělsko, tak i Itálie

---

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid.

¹²² L'appel de Rome pour la Méditerranée, dostupné z:

http://www.rfi.fr/actufr/articles/096/article_60599.asp

jsou „přesvědčeni o tom, že Středomoří, kolébka kultur a civilizací, musí znovu nabyt svoji roli oblasti míru, prosperity, tolerance“¹²³. Společně s jejich francouzským protějškem se sešli 20. prosince 2007 v Římě, aby „spolu přemýšleli o základních liniích projektu Unie pro Středomoří“¹²⁴. K jasnějšímu obrazu, co se týče probíraného tématu, však ani tato schůzka výrazně nepřispěla. Hlavní představitelé se dohodli na tom, že začnou společnými silami přípravné práce v oblasti rozhovorů s možnými kandidáty. Významným aspektem však byla vyjádřená podpora dvou důležitých potenciálních členských zemí Středomořské unie, podle nichž „bude mít Unie pro Středomoří poslání být srdcem a motorem spolupráce ve Středomoří a pro Středomoří“¹²⁵. Proměnou prošel i oficiální název projektu, který se od tohoto data již nejmenuje „Středomořská unie“, ale „Unie pro Středomoří“ (UpS). Zásahu na této změně má španělský ministr zahraničí Miguel Angel Moratinos. Tímto chtěl poukázat na to, že se nejedná o politický projekt sjednocující země Středomoří, ale spíše o partnerství států, které Středozeří sjednocuje.¹²⁶ Posledním významným počinem bylo oficiální prohlášení, na kterém se všichni tři politici shodli, týkalo se Turecka a jeho jednání o vstupu do EU. Od této chvíle totiž platilo, že „unie pro Středomoří nebude zasahovat do procesu jednání o přístupu Turecka do EU“¹²⁷. Tímto tak oficiálně padla Sarkozyho původní myšlenka z Toulonského projevu o vytvoření UpS jako formy spolupráce mezi EU a Tureckem.

5.2. Postoj zemí jihovýchodního Středomoří

5.2.1. Maroko a Tunisko

V oblasti jihovýchodu Středomoří nebyly ohlasy na vytvoření nové společné politiky jednotné. Nicolas Sarkozy si pro svůj první prezidentský projev ohledně Unie pro Středomoří vybral záměrně Maroko a jeho město Tanger. Maroko totiž patří spolu s Tuniskem k zemím, které mají jak Evropskou unii, tak především právě s Francií velmi blízké vztahy a posílení spolupráce vyvolávalo v těchto zemích většinou pozitivní odezvu. Maroko bylo mezi prvními africkými zeměmi, které již v roce 1969 podepsalo

---

¹²³ Appel de Rome.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Khader, s. 202.

¹²⁷ Appel de Rome.

Obchodní dohodu s Evropskými společenstvími; stejně tak bylo Maroko mezi prvními zeměmi, které byly v roce 2004 přijaty do Evropské politiky sousedství.¹²⁸ Maroko bylo též nejvýznamnějším čerpajícím z fondů Evropské unie mezi státy jihu Středomoří, kdy mezi léty 1976-2006 získalo 2,5 miliardy euro.¹²⁹ Tato země ke svému fungování životně potřebuje evropské peníze, přičemž naskytne-li se příležitost nového zdroje, „*Maroko se bude o tento projekt významně zajímat*“¹³⁰. V tomto ohledu Maroko patří mezi jednu z nejzávislejších zemí na Evropě. Modernizaci potřebuje velké množství sektorů od školství, zdravotnictví až po vodohospodářství. Dále pak si Maročané slibují s novým projektem nový impulz v řešení marocko-alžírských dohadů ohledně statutu Západní Sahary. V důsledku velkého napojení a závislosti Maroka na severu Středomoří vzešla podpora Maroka pro Sarkozyho projekt Unie pro Středomoří. Ta byla sice z počátku váhavá, po Sarkozyho návštěvě se však i tato nejistota vytratila.¹³¹ Podobné postavení zastávala i další země, ve které má Francie zásadní postavení - Tunisko. Během návštěvy francouzského prezidenta Sarkozyho u svého tehdejšího tuniského protějšku, se nechal prezident Ben Ali slyšet, že byl projektem prezidenta Sarkozyho „*zvláště zaujat*“¹³².

5.2.2. Alžírsko a Libye

Pozice Alžírska vůči Unii pro Středomoří je od předešlých dvou zemí odlišná. Na rozdíl od Tuniska a Maroka Alžírsko disponuje velkými zásobami ropy a díky svému geografickému umístění hraje v regionu zásadní roli. Jak Francie, tak i Alžírsko si tohoto faktu byly vědomy. Jelikož i Alžírsko se z počátku k projektu vyjadřovalo s rezervami, přisoudil mu prezident Sarkozy roli základního elementu, na kterém záleží úspěch Unie pro Středomoří, a který bude hrát v projektu centrální úlohu.¹³³ Díky zmiňované silné regionální pozici, kterou by Alžírsko v projektu zastávalo, byly reakce

---

¹²⁸ Jawad Kerdoudi, "Le Maroc et L'Union pour la Méditerranée", *Études Géopolitiques* 9, č. 2 (2008), s. 73.

¹²⁹ Ibid., s. 74.

¹³⁰ Ibid., s. 74.

¹³¹ Khader, str. 189.

¹³² Entretien Ben Ali Sarkozy, dostupné z: <http://biladi.ma/15848-entretien-ben-ali-sarkozy-sur-lunion-mediterran-enne-et-les-liens-france-tunisie.htm>

¹³³ Mohamed Fadhel Troudi, "l'Union pour la Méditerranée: Le rêve et la réalité", *Géostratégiques*, č. 21 (listopad 2008), s. 225.

z jeho strany pozitivní. Na druhou stranu však si kladlo i některé podmínky, které by podle něj měly být dodrženy. Šlo zejména o paritu mezi evropskými a neevropskými členy unie, jež by bylo prokázáno umístěním jedné z unijních institucí na území neevropského státu, samozřejmě nejlépe v Alžírsku.¹³⁴

Případ Libye je ze všech zemí jihovýchodu Středomoří nejkomplikovanější, a to především díky osobě plukovníka Muammara Kaddáfího, který vedl tuto zemi mnoho desítek let. Kaddáfího byl znám svými silnými výroky, kterými nešetřil ani projekt Unie pro Středomoří: „*Tento projekt je děsivý a nebezpečný. [...] Předpovídám, že tento projekt bude totální neúspěch.*“¹³⁵ Libye nikdy nebyla plnohodnotným členem Barcelonského procesu, figurovala pouze jako pozorovatel. Kaddáfí však nikdy nebyl přímo proti návrhu původní formy projektu Nicolase Sarkozyho.¹³⁶ Kaddáfího počáteční souhlas s projektem však podmiňoval nepřítomností Izraele, protože podle něho prostřednictvím tohoto projektu by arabský svět prakticky uznal Izrael.¹³⁷

5.3. Problematika německého postoje

Kdo zásadně vystupoval proti francouzské iniciativě, bylo Německo v čele s kancléřkou Angelou Merkelovou. Jako hlavní dvě velmoci táhnoucí Evropskou unii jsou vždy rozhodnutí jedné strany velmi podrobně rozebrány a analyzovány stranou druhou. První měsíce Sarkozyho vládnutí byly silnou zkouškou trpělivosti jak pro Merkelovou, tak pro Sarkozyho. Dohady ohledně nové rozpočtové politiky Francie, přes jednostrannou akci v případě Libyjského držení bulharských ošetřovatelek zadržovaných v Libyi¹³⁸, vyvrcholilo Sarkozyho neutuchajícím podporováním projektu Středomořské unie, kdy v rámci svých zahraničních cest navštěvoval země jihovýchodu Středomoří, kde probíral s jejich hlavními představiteli problematiku svého nového projektu. Proti tomu se Merkelová silně ohradila na konferenci v Berlíně na počátku prosince 2007, kdy se zdůraznila, že Sarkozyho projekt by neměl být určen pouze pro přímořské státy, ale měl by být přístupný pro všechny státy Evropské unie¹³⁹:

---

¹³⁴ Ibid., s. 223.

¹³⁵ Troudi, *Géostratégiques* N°21, s. 218.

¹³⁶ Ibid., s. 219.

¹³⁷ Ibid., s. 219.

¹³⁸ Is Merkel Getting on Sarkozy's Nerves?, dostupné z:

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,505068,00.html>

¹³⁹ Emerson, *Making sense of Sarkozy's Union for the Mediterranean*, dostupné z:

„Spolupráce mezi několika členskými zeměmi musí být otevřena i pro ostatní, a musí být schválena všemi členskými státy“.¹⁴⁰ Jako důvod pro toto prohlášení Merkelová tvrdila, že v „takovéto situaci by mohlo být Německo vtaženo do střední a východní Evropy a Francie do Středomoří. To by vytvořilo pnutí, které by se mi nelíbilo.“¹⁴¹ Ihned po tomto prohlášení se Merkelová odebrala na plánovanou schůzku se Sarkozym v Paříži, na které probírali i otázku Středomořské unie. Výsledkem jednání bylo Sarkozyho prohlášení o dohodě s Merkelovou, „že budou společně pracovat na návrhu, jenž by nabídl všem členským zemím EU příležitost hrát v projektu Středomořské unie takovou roli, jakou si přejí.“¹⁴²

Nátlak ze strany Německa v následujících měsících nepovoloval. Po dalším setkání Sarkozyho a Merkelové ze dne 30. ledna 2008 německá kancléřka opět potvrdila svůj názor o zapojení se všech zemí EU do Unie pro Středomoří: „Německo chce přijmout odpovědnost ve Středomoří, a chceme nabídnout všem členským zemím EU možnost se podílet na projektu.“¹⁴³ Merkelová podpořila svá prohlášení o nezbytnosti účasti ostatních členů EU příkladem, že kdyby se středomořské státy EU ocitly v situaci, kdy Německo by chtělo vytvořit podobnou iniciativu na východní hranici EU – např. s Ukrajinou či Běloruskem – jižní členové EU by se chovali stejně. Francouzsko-německé dohady ohledně Unie pro Středomoří vyvrcholily na konci února, kdy Sarkozy dokonce ohlásil odložení plánované schůzky s Merkelovou.¹⁴⁴

Nakonec ale schůzka 3. března v Hannoveru proběhla, a stala se zásadním zlomem v koncepci Unie pro Středomoří. Přestože se toho dne v ranních hodinách nechal francouzský premiér Francois Fillon slyšet, že „Německu bude přisouzena role pozorovatele v rámci Středomořské unie, stejně tak jako Francii je přisouzena role

---

<http://www.ceps.eu/ceps/download/1453>, s. 2.

¹⁴⁰ Merkel criticises Sarkozy's Mediterranean Union plans, dostupné z: <http://euobserver.com/9/25284>

¹⁴¹ Emerson, *Making sense of Sarkozy's Union for the Mediterranean*, dostupné z:

<http://www.ceps.eu/ceps/download/1453>, s. 2.

¹⁴² Sarkozy's Mediterranean Union plan irks Merkel, dostupné z: <http://www.euractiv.com/future-eu/sarkozy-mediterranean-union-plans-irks-merkel/article-169080>

¹⁴³ Postponed Summit Exposes Franco-German Rift, dostupné z:

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,537914,00.html>

¹⁴⁴ Ibid..

pozorovatele v *Radě států Baltského moře*¹⁴⁵. Fillon zde narážel na to, že přes silná slova německé kancléřky o strachu z možnosti odloučení evropských států z důvodu vzniku na EU nezávislé Unie pro Středomoří, fungovalo již od počátku 90. let 20. století podobné společenství, které sjednocovalo země okolo Baltského moře. V tomto spolku zastává Francie roli pozorovatele. Poznámku k německým výrokům ohledně toho, že by se Evropská unie neměla takovýmto způsobem trhat, měl i velký odpůrce možných modifikací ze strany Německa, plukovník Muammar Kaddáfí. Ten prohlašoval, že nevidí důvod, proč by měly být zahrnuty v projektu všechny státy EU, když projekt nezahrnuje i všechny státy Ligy arabských států.¹⁴⁶

Avšak na tiskové konferenci, která následovala po zmíněné debatě Sarkozyho a Merkelové, přišla kancléřka s překvapivým usnesením (na kterém se se Sarkozym shodli), že „*Unie pro Středomoří bude projekt všech 27 členských států EU*“¹⁴⁷. Dále pak důležitým bodem bylo přímé navázání Barcelonského procesu na Unii pro Středomoří, kdy Merkelová zdůraznila, že oba dva (Merkelová i Sarkozy) chtějí, co se týče vztahu EU ke Středomoří, Barcelonskému procesu dodat nový impulz, který má představovat právě Unie pro Středomoří.¹⁴⁸ O Středomořské unii, resp. Unii pro Středomoří se do této doby nemluvilo jako o projektu, který by měl nějakým způsobem navazovat na Barcelonský proces. Měl to být projekt, který dodá novou dimenzi vztahů mezi pobřežními státy Středozemního moře, potažmo nový impulz vztahů Evropy a jihovýchodu Středomoří. Neměl to být projekt, který dodá nový impulz vztahů mezi Evropskou unií a ostatními státy Středomoří. Nicolas Sarkozy se ve svém příspěvku vyhnul takto jasnému výroku, kdy se vyjádřil pouze ve smyslu, že „*Unie pro Středomoří se stane a bude projektem evropským*“¹⁴⁹. Jiným větším závěrům se Sarkozy vyvaroval, přičemž výsledky jejich jednání ohledně formy Unie pro Středomoří představí Francie a Německo společně na dalším setkání Evropské rady.

---

¹⁴⁵Ounaies, *L'Union pour la Méditerranée: Avatar d'une communauté méditerranéenne*, dostupné z: http://www.ifri.org/downloads/UnionMed_ounaies.pdf

¹⁴⁶ Troudi, *Géostratégiques* N°21, s. 219.

¹⁴⁷Conférence de presse – Sarkozy, Merkel a Hanovre, dostupné z: http://www.elysee.fr/president/les-actualites/conferences-de-presse/2008/conference-de-presse-conjointe-mma-angela.5909.html?search=SARKOZY&xtmc=Merkel_et_Sarkozy_a_Hanovre_2008&xcr=2

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Ibid..

5.4. *Pozměňující návrh Evropské komise*

Jednání Evropské rady se konalo ve dnech 13. a 14. března 2007 v Bruselu, kde Sarkozy spolu s Merkelovou představili svůj návrh vypracovaný při schůzce v Hannoveru. Ten však nebyl zveřejněn, protože se francouzský prezident a německá kancléřka dohodli na tom, že dají možnost všem zemím EU se k návrhu vyjádřit a vytvořit tak společný koncept Unie pro Středomoří.¹⁵⁰ Z tohoto důvodu byl návrh předán Evropské komisi, která měla připravit návrhy pro Evropskou radu s výhledem k summitu, který se bude konat 13. července v Paříži.

Jelikož vývoj Středomořské unie, resp. Unie pro Středomoří prošel nejenom v rámci německo-francouzské debaty mnohými peripetemi, dalo se předpokládat, že bude zastávat v závěrečné zprávě ze zasedání Evropské rady jedno z předních míst. Avšak zpráva mluví o Unii pro Středomoří až na svém úplném konci, kde se objevilo pouze několik řádků. Přesto se v nich nachází důležitá informace. Unie pro Středomoří je oficiálně (opět) přejmenována na Barcelonský proces: Unie pro Středomoří.¹⁵¹ Zpráva tak podtrhla to, co již zmínil na tiskové konferenci po jednání Evropské rady sám Nicolas, a totiž obnovení a „transformaci Barcelonského procesu v Unii pro Středomoří“¹⁵².

Předáním veškerých pravomocí ohledně formování Barcelonského procesu: Unie pro Středomoří do rukou evropských orgánů se vliv nejenom Francie, ale států jihovýchodu Středomoří na výslednou podobu nového projektu zásadně zmenšil.¹⁵³ To vyplývá i ze zmiňované zprávy Evropské komise pro Evropský parlament a Evropskou radu, která byla publikována 20. května 2008. Zpráve ve zprávě není nijak zaznamenán jakýkoli podíl Francie na počátečních přípravách projektu, zatímco role Barcelonského procesu je silně akcentována, přičemž nová iniciativa „by měla stavět a podporovat

¹⁵⁰Conférence de presse – Sarkozy, Merkel a Hanovre, dostupné z:

http://www.elysee.fr/president/les-actualites/conferences-de-presse/2008/conference-de-presse-lors-du-conseil-europeen-de.5910.html?search=SARKOZY&xtmc=Merkel_et_Sarkozy_a_Hanovre_2008&xcr=3

¹⁵¹Council of the European Union Brussels, 20 May 2008, dostupné z:

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st07/st07652-re01.en08.pdf>

¹⁵²Conférence de presse – Sarkozy, Merkel a Hanovre, dostupné z:

http://www.elysee.fr/president/les-actualites/conferences-de-presse/2008/conference-de-presse-lors-du-conseil-europeen-de.5910.html?search=SARKOZY&xtmc=Merkel_et_Sarkozy_a_Hanovre_2008&xcr=3

¹⁵³ Samotný fakt, že návrh vypracovávala Evropská komise, která byla i původním iniciátorem Barcelonského procesu v roce 1995, by mohlo vyvolávat staronovou otázku ohledně centrální role Evropské unie v procesu.

úspěšné elementy existujícího Barcelonského procesu.“¹⁵⁴. Z Barcelonského procesu by podle komise měla v zásadě zůstat celá původní kostra tohoto projektu. Jak cíle, tak i oblasti spolupráce jsou nadále použitelné, přičemž by měly tvořit „*tvořit páteř Euro-středomořských vztahů*“¹⁵⁵. Podobně v platnosti zůstává i pětiletý pracovní plán z roku 2005 či roční pracovní plán z roku 2008. Stejně tak by měly být zachovány schůzky na jednotlivých úrovních v tehdejší formě, i Euro-středomořské parlamentní shromáždění, jež bylo ustanoveno v roce 2003. Změny oproti Barcelonskému procesu tedy v této oblasti nebyly zaznamenány.

Co se týče složení členů nového projektu, mělo by ho tvořit všichni členové EU, Evropská komise, ostatní členové a pozorovatele Barcelonského procesu, spolu s ostatními pobřežními státy, které nespádají ani do jedné ze zmíněných skupin (Bosna a Hercegovina, Černá hora, Chorvatsko a Monako).¹⁵⁶ Jelikož však kromě těchto čtyř států jsou všechny ostatní podepsány pod Barcelonský proces, nebylo jasné, jakým způsobem s nimi bude jednat. Rozhodnutí přišlo následně po přijetí dokumentu Evropským parlamentem, který vyzval dotyčné země, aby přijaly barcelonské *acquis*¹⁵⁷, což se nakonec stalo. Rozhodnutím o přijetí všech zemí EU se však vytvořila silná disproportion ve prospěch evropských států Středomoří (27 z EU + 4 mimo EU oproti 12 státům jihovýchodu Středomoří), čemuž chtěl Sarkozy předejít právě přístupem pouze přímořských států. Myšlenka rovnocenného partnerství se tak v tomto směru opět nenaplnila.

Parita mezi evropskou a neevropskou oblastí Středomoří měla být také zavedena vytvořením tzv. spolu-předsednictví Unie pro Středomoří. To by podle zprávy EK měly zastávat vždy dvě země, jedna z EU a jedna z ostatního Středomoří.¹⁵⁸ Rozdíl je však ve způsobu vybírání států. Zatímco v případě EU by po Pařížském summitu předsednictví

---

¹⁵⁴ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on Barcelona Process: Union for the Mediterranean, dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0319:FIN:EN:PDF>

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 5. června 2008 o Unii pro Středomoří, dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0257+0+DOC+XML+V0//CS>

¹⁵⁸ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on Barcelona Process: Union for the Mediterranean, dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0319:FIN:EN:PDF>

zaujala automaticky do konce roku Francie, jako země, jež by právě tou dobou držela předsednictví EU, na druhé straně Středozemního moře by se musel vybrat zástupce (který by stál v čele unie po dva následující roky) prostřednictvím společné dohody států.¹⁵⁹ Navíc po plánovaném přijetí Lisabonské smlouvy by předsednictví připadlo prezidentovi Evropské rady.¹⁶⁰ Dále pak vyvstává otázka, co se čtyřmi evropskými zeměmi, které podle tohoto schématu spadají do části států „mimo EU“? Mohlo by tak dojít na možnost, že by Unii pro Středomoří spolupředsedalo Chorvatsko a Slovinsko, což úplně nevypovídá o rovnosti jihovýchodu a severu Středomoří. Francie také dlouho stála o to, aby mohla spolupředsedat Unii (pravděpodobně s Egyptem) po dva roky.¹⁶¹ To jí nakonec bylo právě tímto rozhodnutím znemožněno.

Institucionální povrchnost Barcelonského procesu stála za vznikem i dalších institucí v rámci nového projektu Unie pro Středomoří. Vytvořit se měl sekretariát, který měl fungovat na stejných principech jako Úřad pro Středomoří navrhovaný francouzským Národním shromážděním. Sporným bodem debaty byl stát umístění této instituce. Jelikož umístění pro další nově vzniklé institucionální zařízení navržené EK – stálý společný výbor zástupců zemí Barcelonského procesu: Unie pro Středomoří – bylo vybráno v EU, přesněji v Bruselu, nabízelo se opět umístění sekretariátu na jihovýchodě Středomoří. Hlavním kandidátem bylo Tunisko, které o přítomnost takové instituce ve své zemi velmi stálo.¹⁶² Tuto možnost však Tunisko ztratilo, protože pro místo sekretariátu byla nakonec na Marseillském jednání ministrů zahraničí vybrána Barcelona.¹⁶³

Co ze Sarklozyho původního návrhu zůstalo, byla koncepce projektů. On sám v několika případech zdůrazňoval, že se mu jedná především o přístup ke Středomoří jako celku, tudíž že je třeba začít řešit jeho problémy prostřednictvím projektů, které budou těmto výzvám odpovídat. Ve stejném duchu se vyjadřuje i zpráva EK, která zdůraznila, že projekty by měly být v „*srdci Barcelonského procesu: Unie pro*

---

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ <http://www.lemonde.fr/cgi-bin/ACHATS/ARCHIVES/archives.cgi?ID=708b72d6332d669a3ae61e499f83c7ed5082383b5851d7f5>

¹⁶² La France et L'UE, dostupné z:

<http://www.euractiv.fr/la-france-et-lue/article/lunion-pour-mediterranee-cherche-son-siege-000765>

¹⁶³ Déclaration finale, Marseille, 3-4 novembre 2008, dostupné z:

http://www.medregions.com/pub/doc_travail/bp/12_fr.pdf

Středomoří“¹⁶⁴. Komise podtrhla v příloze zprávy čtyři příklady projektů, které by podmínkám zadaných zprávou odpovídaly: pobřežní silnice, odstranění znečištění vod Středozemního moře, civilní ochrana a středomořský solární plán.¹⁶⁵ Přestože byla mnoha aktéry silně akcentována, zůstala stranou hlavního zájmu jak zprávy EK, tak i Marseillského jednání ministrů zahraničí, na kterém se projednávala především problematika projektů, otázka vodohospodářství, jež je právě jednou z největších hrozeb oblasti jihovýchodu Středomoří.

Zpráva EK ohledně Barcelonského procesu: Unii pro Středomoří byla s menšími úpravami Evropského parlamentu předána Evropské radě pro vrcholnou schůzku v Paříži 13. července 2008. Na jejím základě bylo vypracováno a následně podepsáno všemi zmíněnými státy společné prohlášení, v němž jsou obsaženy zmiňované postoje EK bez větších modifikací, o vytvoření nové společné iniciativy Barcelonského procesu: Unie pro Středomoří.

---

¹⁶⁴ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on Barcelona Process: Union for the Mediterranean, dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0319:FIN:EN:PDF>

¹⁶⁵ Ibid.

6. Závěr

Hlavním úkolem, který si tato práce dávala za cíl, bylo analyzovat roli Francie při formování nového projektu Unie pro Středomoří, jenž měl sloužit jako nástroj pro bližší spolupráci zemí v oblasti Středoziemního moře.

První otázka, na kterou měla v této souvislosti moje práce odpovědět, se týkala důvodů a záměrů francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho ve věci návrhu nového projektu Unie pro Středomoří. Z hlediska postavení, ve kterém se Nicolas Sarkozy v době svého oznámení nové iniciativy nacházel, se nabízí první opodstatnění tohoto kroku. Jako prezidentský kandidát potřeboval v těsném souboji se svým politickým oponentem dostat na svoji stranu početnou menšinu přistěhovalců z pobřežních zemí Středoziemního moře. Po důkladné analýze Sarkozyho vystoupení nejenom z Toulonu, kde svoji snahu o vybudování Středomořské unie prezentoval, se domnívám, že se jednalo o více než jen o pouhý zisk převahy v závěrečné části prezidentské kampaně. Popularitu Sarkozyho to zajisté u některých nerozhodných občanů zvedlo, co ale bylo důležité a ze Sarkozyho vystoupení a prohlášení vyplývá je, že chtěl dát francouzské zahraniční politice směrem ke Středomoří nový impulz. Ne ale ve smyslu obratu dosavadního směřování či celkové změny koncepce. Ani z jeho prohlášení, ani z Avicennské zprávy toto neplyne. Právě naopak. Sarkozy si byl, stejně jako jeho předchůdce Jacques Chirac dobře vědom toho, že sama Francie již nemůže ovládat Středomoří jako dříve. Musí se tak stát prostřednictvím nějaké vyšší instance. Oproti Chiracovi se však Sarkozy poučil. Přestože Chiracova středomořská politika měla své nedostatky, celkově z dané situace dokázala vytěžit hodně a francouzské pozice ve Středomoří udržela. O Francii se však již tolik nemluvalo, a ztratila tak vydobytý mediální obraz a svébytnou reprezentaci v regionu, což pomáhalo získávat francouzským firmám výsadní postavení v cílových zemích.

Cílem Sarkozyho návrhu tak bylo to, aby se o regionu pro Francii tak důležitém začalo opět mluvit, a hlavně aby se o něm mluvilo ve spojitosti s Francií.

Stejně účelně byla Sarkozym vybrána i struktura projektu. Aby si v něm Francie zaručila hlavní postavení, musela vyloučit především Německo. Jelikož byl Barcelonský proces všeobecně viděn spíše v negativním světle, odůvodnil jeho neúspěch Sarkozy participací všech členských států EU. Přesto ale musel Sarkozy vědět, že projekt Středomořské unie v jeho původním složení partnerství pobřežních

států Středozevního moře není udržitelný. Uskupení takového počtu různě vyspělých států se zdá být neproveditelné. I Evropská unie, jež dnes sdružuje podobný počet států, má problémy ve svém fungování, a to se buduje již přes půl století, kdy začínala v počtu šesti členů. Sarkozy si tak musel být jist, že počáteční fáze projektování návrhu bude pouze na Francii. Koncept francouzského Národního shromáždění ve své podstatě splnil tuto roli, kdy představil určitou formu možného fungování Středomořské unie. Ta ale opět byla především v oblasti financování a institucí pro projekt takovýchto rozměrů nedostačující. Přesto svojí vizi Sarkozy neustále prosazoval, a čekal, až se ozve Německo. Po jeho vstupu do debaty, Sarkozy velmi umě zastával postoj odporu proti německým připomínkám, ale při první větší konfrontaci v Hannoveru svůj projekt opustil. O nejistotě ohledně projektu svědčí i všeobecně rezervovaná prohlášení jak evropských, tak i ostatních středomořských států. Ve většině případů muselo dojít k úplnému přesvědčení o vhodnosti projektu prezidentem Sarkozym. Touto taktikou si Sarkozy pro svůj projekt získal stoupence, a ve výsledku vychází z celého problému jako ten, který měl pro Středomoří ten správný plán, ale musel nakonec ustoupit. Tímto částečně odpovídám i na druhou a zároveň třetí otázku práce, a to zdali se projekt podařilo prosadit v té formě, v jaké jej zamýšlel Sarkozy, a jakou roli hrály ostatní státy a orgány Evropské unie.

Německo vyšlo z debaty o Unii pro Středomoří především z pohledu států jihu Středomoří, které tou dobou již plně podporovaly Sarkozyho návrh, jako ten, kdo zničil Sarkozyho plány pro jednotné Středomoří. Evropská komise spolu s Evropským parlamentem a Evropskou radou představovaly pouze prostředníky, kteří nakonec jen zformulovali již od počátku velmi pochybný koncept Unie pro Středomoří, který ale dávala dohromady od začátku Francie. Jelikož však nebyl publikován Hannoverský francouzsko-německý návrh, na venek je v roli toho, kdo projektu sebral jeho výjimečnost, právě pouze Německo.

Výsledkem všech jednání bylo nakonec podepsání oficiálního dokumentu o vytvoření Unie pro Středomoří v konečném počtu 43 států + Evropská komise, což se neslučovalo s jednou z hlavních propozic Sarkozyho původního projektu. Přesto však Sarkozy dosáhl pro Francii důležitějších cílů, a to že se problematika jihovýchodu Středomoří opět dostala do centra dění, Francie při tom hrála zásadní roli, a její mediální obraz se v zemích jihovýchodu Středomoří opět vylepšil.

Summary

Presented work concentrates on the subject of a new initiative called „Union for the Mediterranean“, which was presented by the French presidential candidate Nicolas Sarkozy. This new project is aimed at strengthening mutual relations and cooperation among those states, which have their interests in the Mediterranean region. Based on the fact, that the Union for the Mediterranean was purely French initiative, this work tries to find the reasons for such decision, as well as the cause of further French behavior within this project.

For complete comprehension of the situation in which both the European and the French policy towards the Mediterranean remained, the first part of this work is dedicated to the historical background. This part shows that European countries have had a great merit on the growing dialogue between Europe and other Mediterranean states. Because the aim of this work is to explain the position of France in this process, the main part speaks about its involvement as well as its initiatives in this region. This part also includes the analysis of a first big European project called the Barcelona process, which started in 1995 by signing the final Barcelona declaration. It is briefly introduced and, for the sake of the next and main part, it compares the Barcelona declaration with a five year work program presented in 2005. This comparison shows us whether there had been some progress in the European policy towards the Mediterranean area and how the European approach had changed.

The second and the main part presents the evolution of an idea of the project called „Union for the Mediterranean“ presented by the French President Nicolas Sarkozy. To answer my questions concerning reasons for launching this project, a thorough analysis of Sarkozy's political performances will be conducted. During the preparation of the conceptual side of the project, other states apart from France raised their voices, because they did not want to be left out. The contribution of these states is the scope of the third part of this work. This section covers their opinions and amendments to the French idea, when special space is given to Germany and the European Union, because their stance did play a crucial role.

After a close examination of the data associated with Nicolas Sarkozy, the conclusion is subsequent: on one hand, Sarkozy used his proposal as a reinforcement of his position during the presidential campaign, but on the other hand, the analysis of the

Avicenne Report and of the status of the previous French policy towards the Mediterranean region shows, that this project meant much more. Behind his rhetoric stood a simple task, which was in its nature very complicated though. Sarkozy wished the Mediterranean region - so important for France – was in the center of the discussion again and that the discussion about this region was in connection with France. No big twist in the politics, no change of the approach, just better picture in the media for France, which is so important for French interests in these countries.

For a good presentation, France needed to play a crucial role in this project from the beginning. That's why Sarkozy excluded Germany by coming up with an idea of a group of coastal states of the Mediterranean Sea. His proposal had from the very beginning a shallow structure, but with a good presentation and thorough persuasion of possible candidates, he forced Germany to step in. States, which were not convinced whether this project is worth trying, joined after several months of pressure the Sarkozy's side and when Germany interfered (it did not want to stay aside and insisted on participation of all EU member states, while Sarkozy wanted just a smaller group of coastal states), they were against its change. And that's how Sarkozy succeeded in promoting a French picture in the Mediterranean from basically nothing. In consequence of the fact, that Sarkozy built his idea primarily on the belonging of states to the Mediterranean Sea and highlighted this part of the project the most, other, less developed aspect were left in the background. And when the Chancellor Merkel stepped in and change the member structure, Sarkozy left his project to the European Commission (EC). The EC report on the subject of the Union for the Mediterranean was based on the franco-german paper, which was never given to the public, because according to the French President should all the EU members have a word in the construction of this initiative.

Finally, on the 13th July 2008, a common initiative of 43 states gave a birth to the Union for the Mediterranean. Although Sarkozy did not succeed with his 22-state idea, he accomplished much important thing. He was successful in making the Mediterranean region the center of European discussion, while France played a major role and he improved greatly a French media picture in this area.

Použitá literatura

Primární literatura

„Appel de Rome pour l'Union pour la Méditerranée de Nicolas Sarkozy“,
<http://www.ambafrance-it.org>, <http://www.ambafrance-it.org/spip.php?article2721>
(staženo: 20. 2. 2012).

„Barcelona declaration“, www.ec.europa.eu,
http://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/barcelona_declaration.pdf
(staženo: 1. 3. 2012).

„Brussels European Council, 13/14 March 2008, Presidency Conclusions“,
www.register.consilium.europa.eu,
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st07/st07652-re01.en08.pdf> (staženo: 6. 5.
2012).

„Communication from the Commission to the European Parliament and the Council,
Barcelona Process: Union for the Mediterranean“, www.eur-lex.europa.eu,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0319:FIN:EN:PDF>
(staženo 3. 5. 2012).

„Conférence de presse lors du Conseil européen de Bruxelles“, www.elysee.fr,
[http://www.elysee.fr/president/les-actualites/conferences-de-presse/2008/conference-de-presse-lors-du-conseil-europeen-de.5910.html?search=SARKOZY&xtmc=Merkel et Sarkozy a Hanovre 2008&xcr=3](http://www.elysee.fr/president/les-actualites/conferences-de-presse/2008/conference-de-presse-lors-du-conseil-europeen-de.5910.html?search=SARKOZY&xtmc=Merkel%20et%20Sarkozy%20a%20Hanovre%202008&xcr=3)
(staženo: 5. 5. 2012).

„Conférence de presse conjointe - Mma Angela Merkel, Chancelière de la République
Fédérale d'Allemagne“, www.elysee.fr,
<http://www.elysee.fr/president/les-actualites/conferences-de-presse/2008/conference-de-presse-conjointe-mma->

angela.5909.html?search=SARKOZY&xtmc=Merkel_et_Sarkozy_a_Hanovre_2008&xcr=2 (2. 5. 2012).

„Déclaration finale - Marseille, 3-4 novembre 2008“

<http://www.medregions.com>, http://www.medregions.com/pub/doc_travail/bp/12_fr.pdf
(staženo: 5. 4. 2012)

„Discours de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République - Tanger le 23 octobre 2007“, www.ambafrance-jo.org,

<http://www.ambafrance-jo.org/Discours-de-M-Nicolas-Sarkozy> (staženo: 20. 2. 2012).

„EMPA - Euro-Mediterranean Parliamentary Assembly“, Mediterranean Commission,
<http://www.commed-cglu.org/spip.php?rubrique173> (staženo: 1.3. 2012).

„Entretien Ben Ali-Sarkozy sur l'Union méditerranéenne et les liens France-Tunisie“,
biladi.ma, <http://biladi.ma/15848-entretien-ben-ali-sarkozy-sur-lunion-m-diterran-enne-et-les-liens-france-tunisie.htm> (staženo: 2. 5. 2012).

„European Commission, Evaluation of the MEDA II and its implementation“,
www.ec.europa.eu,

http://ec.europa.eu/europeaid/how/evaluation/evaluation_reports/reports/2009/1264_vol1_en.pdf (staženo: 15. 2. 2012).

„Five year work programme“, www.eeas.europa.eu,

http://eeas.europa.eu/euromed/summit1105/five_years_en.pdf (staženo: 10. 2. 2012).

„Meda programme“, www.europa.eu,

http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countrics/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm (staženo: 15. 2. 2012).

„Nicolas Sarkozy, Discours à Toulon (07/02/07)“, Discours 2007: Les discours des
presidentiabiles,

<http://sites.univ-provence.fr/veronis/Discours2007/transcript.php?n=Sarkozy&p=2007-02-07> (staženo: 1. 3. 2012).

„Political and security partnership“, European Union external action, Euromed, www.eeas.europa.eu, http://eeas.europa.eu/euromed/political_en.htm (staženo: 15. 2. 2012).

„The Policy: What is the European Neighbourhood Policy ?“, www.ec.europa.eu, http://ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm (staženo: 14. 2. 2012).

„Rapport d'information sur le thème ‚Comment construire l'Union méditerranéenne?‘, N 449 - Rapport d'information de MM. Renaud Muselier“, www.assemblee-nationale.fr, <http://www.assemblee-nationale.fr/13/rap-info/i0449.asp> (staženo: 1. 3. 2012).

„Rapport: Maghreb – Moyen-Orient
Contribution pour une politique volontariste de la France, Avicenne 23 avril 2007“, Institut français des relations internationales (www.ifri.org), http://www.ifri.org/downloads/Avicenne_DBauchard0407.pdf (staženo: 1. 3. 2012).

„La politique européenne de voisinage (rapport d'étape)“, www.senat.fr, http://www.senat.fr/rap/r07-451/r07-451_mono.html (staženo 12. 3. 2012).

„Speech by the President to the Euro-Mediterranean Summit“, www.europarl.europa.eu, http://www.europarl.europa.eu/former_ep_presidents/president-borrell/speeches/en/files/sp0071.htm (staženo 14. 2. 2012).

„Usnesení Evropského parlamentu ze dne 5. června 2008 o Unii pro Středomoří“, Přijaté texty-čtvrtek, 5. června 2008-Unie pro Středomoří, www.europarl.europa.eu, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0257+0+DOC+XML+V0//CS> (staženo: 1. 3. 2012).

Sekundární literatura

Monografie:

Jean Bombin, *L'Arc Latin en Miroir de l'Union pour la Méditerranée* (Toulon: Les Presses du Midi, 2008), 321 s.

Giovanni Dotoli, *L'Union pour la Méditerranée: Origines et Perspectives d'un Processus* (Paříž: Mémoires du Sud, 2010), 239 s.

Kristina Farrugia, *The Union for the Mediterranean: Building upon the Euro-Mediterranean Partnership and European Neighbourhood Policy* (Saarbrücken: LAP LAMBERT, 2010), 80 s.

Marc Ferro, *Dějiny Francie* (Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2001, 1. vyd.), 703 s.

Bichara Khader, *L'Europe pour la Méditerranée: De Barcelone à Barcelone (1995-2008)* (Paříž: L'Harmattan, 2009), 258 s.

Béatrice Patrie, Emmanuel Espanol, *Méditerranée: Adresse au président de la République, Nicolas Sarkozy* (Arles: Actes Sud, 2008, 1. vyd.), 351 s.

Le Cercle des économistes a Hubert Verdine, *5+5 = 32: Feuille de route pour une Union méditerranéenne* (Paříž: Perrin, 2007), 216 s.

Tereza Vodová. *Společná strategie Afriky a EU – Komparace s jinými partnerstvími EU s africkými státy a příčiny přijetí*. (Praha: Karlova Univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra mezinárodních vztahů, 2012), 92 s.

Články:

Pierre Beckouche, „Comparer Euromed aux autres „régions Nord-Sud“, *Géoéconomie*, N°42 – Été 2007 (Léto 2007): 15-36.

Emmanuel Dupuy, "Réconstruire une Méditerranée plurielle", *Études Géopolitiques* 9, č. 2 (2008): 23-48.

Henri Guaino, "L'Union pour la Méditerranée: un projet historique", *Études Géopolitiques* 9, č. 2 (2008): 9-18.

Jolyon Howorth, „France and the Mediterranean in 1995: From Tactical Ambiguity to Inchoate Strategy?“, *Mediterranean Politics* 1, č. 2 (listopad 1996): 157-175.

Jawad Kerdoudi, "Le Maroc et L'Union pour la Méditerranée", *Études Géopolitiques* 9, č. 2 (2008): 71-76.

Grigori Lazarev, „Maghreb et Méditerranée: Quelques questionnements sur les options de la géopolitique“, *Géoéconomie*, N°42 – Été 2007 (Léto 2007): 37-54.

Jean-Yves Moisseron, "Du Processus de Barcelone à l'Union pour la Méditerranée: Une gouvernance introuvable", *Géostratégiques*, č. 21 (listopad 2008): 145-160.

Pierre Pascallon, "Le projet d'Union méditerranéenne en lambeaux", *Études Géopolitiques* 9, č. 2 (2008): 103-106.

Juan Prat y Coll, „La région euroméditerranéenne: défis et état des lieux de la coopération régionale et sous-régionale“, *Géoéconomie*, N°42 – Été 2007 (Léto 2007): 61-68.

Charles Saint-Prot, "La Méditerranée n'est pas une frontière", *Études Géopolitiques* 9, č. 2 (2008): 107-116.

Roger Tebib, "La Méditerranée, proie des impérialismes depuis des siècles. Quelle sécurité pour demain?", *Géostratégiques*, č. 21 (listopad 2008): 125-134.

Mohamed Fadhel Troudi, "l'Union pour la Méditerranée: Le rêve et la réalité", *Géostratégiques*, č. 21 (listopad 2008): 207-228.

kapitola v knize:

Dorothee Schmid, „France and the Euro-Mediterranean Partnership: The Dilemmas of a Power in Transition“, in *The Euro-Mediterranean Partnership: Assessing the First Decade*, eds. Haizam Amirah Fernández a Richard Youngs (Madrid: Elcano Royal Institute of International and Strategic Studies, 2005), 95-102.

Dimitris Xenakis, Dimitris N. Chrysochoou: „European policies towards the Mediterranean“, in *The Emerging Euro-Mediterranean System*, ed. Dimitris Xenakis, Dimitris N. Chrysochoou (Manchester: Manchester University Press, 2001), 57-73.

Internetové články a knihy:

Federica Bicchi, „The European Origins of Euro-Mediterranean Practices“, eScholarship, University of California, [www.escholarship.org](http://escholarship.org), <http://escholarship.org/uc/item/8c44c395> (staženo: 7. 2. 2012).

Emanuel Adler and Beverly Crawford, “Constructing a Mediterranean Region: A Cultural Approach”, Institute of European Studies UC Berkeley, <http://ies.berkeley.edu/contact/crawfordarticles/EU-MED%20Transregionalism%20Aggarwal%202003112.pdf> (staženo 7. 2. 2012).

Philippe Conrad, „Le Maghreb sous domination française (1830-1962)“, Le monde de Clio – www.clio.fr, http://www.clio.fr/BIBLIOTHEQUE/le_maghreb_sous_domination_francaise_1830-1962.asp (staženo: 8. 2. 2012).

Michael Emerson, „Making sense of Sarkozy’s Union for the Mediterranean“, Centre for European Policy Studies – www.ceps.eu, <http://www.ceps.eu/ceps/download/1453> (staženo: 5. 5. 2012).

Ahmed Ouanies, „L'Union pour la Méditerranée: Avatar d'une communauté méditerranéenne“, www.ifri.org, http://www.ifri.org/downloads/UnionMed_ounaies.pdf (5. 5. 2012).

Clara Mira Salama, „The Political and Economic Aspects of the Euro - Mediterranean Partnership“ (April 2002), European Development Policy Study Group, <http://www.edpsg.org/index.pl> (staženo: 2. 2. 2012).

L'appel de Rome pour la Méditerranée“, Radio France International -www.rfi.fr, http://www.rfi.fr/actufr/articles/096/article_60599.asp (staženo 7. 4. 2012).

„France and the Euro-Mediterranean Partnership: The Dilemmas of a Power in Transition“, www.idec.gr, http://www.realinstitutoelcano.org/publicaciones/libros/Barcelona10_eng.pdf (staženo: 3. 2. 2012)

„Euro-Mediterranean cooperation (historical)“, Institut Medea – www.medeabe.be, <http://www.medeabe.be/en/themes/euro-mediterranean-cooperation/euro-mediterranean-cooperation-historical/> (staženo: 5. 2. 2012).

„Evropský nástroj sousedství a partnerství (2007–2013)“, www.europa.eu, http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17101_cs.htm (staženo: 5. 3. 2012).

„Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership (FEMIP)“, European Investment Bank (www.eib.org), <http://www.eib.org/projects/regions/med/index.htm> (staženo: 5. 3. 2012).

„Is France back in the Mediterranean?“, www.idec.gr, <http://idec.gr/iier/new/EN/PaperDorotheeSchmidRethimnon.pdf> (staženo: 3. 2. 2012)

„Is Merkel Getting on Sarkozy's Nerves?“, www.spiegel.de,

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,505068,00.html> (staženo: 5. 5. 2012).

„Merkel criticises Sarkozy's Mediterranean Union plans“, www.euroobserver.com,
<http://euobserver.com/9/25284> (staženo: 8. 5. 2012).

Nicolas Sarkozy continue de vilipender "racailles et voyous", www.lemonde.fr,
http://www.lemonde.fr/societe/article/2005/11/11/nicolas-sarkozy-persiste-et-signe-contre-les-racailles_709112_3224.html (staženo: 3. 3. 2012).

„Le potentiel electoral présidentiel“, www.ipsos.fr,
<http://www.ipsos.fr/ipsos-public-affairs/sondages/potentiel-electoral-presidentiel-10>
(staženo: 3. 3. 2012).

„Sarkozy's Mediterranean Union plans irk Merkel“, www.euractiv.com,
<http://www.euractiv.com/future-eu/sarkozy-mediterranean-union-plans-irk-merkel/article-169080> (staženo: 6. 5. 2012).

„Sarkozy's Mediterranean Disunion: Postponed Summit Exposes Franco-German Rift“,
www.spiegel.de,
<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,537914,00.html> (staženo: 5. 5. 2012).

„Sarkozy's proposal for the Mediterranean Union“, Institute of international relations -
www.idis.gr, http://www.idis.gr/GR/Ereuna/policy_papers/Mediterranean.pdf (staženo:
3. 2. 2012)

„Sarkozy: Turkey has no place inside the European Union“, www.turkishpress.com,
<http://www.turkishpress.com/news.asp?id=159133> (staženo: 5. 3. 2012).

„Sondage : Ségolène Royal repasse devant Nicolas Sarkozy au 1er tour“,
www.nouvelobs.fr, <http://tempsreel.nouvelobs.com/elections->

2007/20070221.OBS3465/royal-repasse-devant-sarkozyau-1er-tour-selon-csa.html

(staženo: 5. 3. 2012).

„L'Union pour la Méditerranée cherche son siège“, www.euractiv.fr,

<http://www.euractiv.fr/la-france-et-lue/article/union-pour-mediterranee-cherche-son-siege-000765> (staženo: 4. 4. 2012).